

SÖKAREN

NR 3

1977

LÖSNUMMERPRIS 6:00 inkl. moms

KLUBB KAMELEN I GAMLA STAN

Eddie Grahns Kamelen firade i fjol 10-årsjubileum. Och i februari i år invigdes nya, större lokaler med ett diskussionsprogram "Mot ett nytt samhälle" där An-

ders Gernandt, Nils-Olof Jacobson och Lars-Håkan Stråge var inledare. På bilden, som tagits av Rein Vålme, syns en del av gästerna.

Anders Gernandt talar i Kamelens inre. Bakom honom väntar Nils-Olof Jacobson och Lars-Håkan Stråge på sin tur.

Klubb Kamelen ett festligt och seriöst sökarställe

Text SM Bilder Rein Vålme

I dunkelmysiga källarvalv på Själagårdsgatan i Gamla Stan serveras i veckosluten en särpräglad, varierad andlig sökarkost. "Källarmästaren" Eddie Grahn samlar ihop allsköns mystiska, unika och intressanta människor till att hålla föredrag eller diskutera, visa yogaövningar eller magdans, eller också sjunga och spela eller på annat sätt showa. Där nere, i Mithra-templet, har man kunnat höra visdom ur de indiska vedaskrifterna, eller svenska kåklåtar, kunnat lyssna till föredrag om Jesus och den heliga graal, om tantrisk astrologi i Tibets lamaism, om Uri Geller, magi i det forntida Norden, flygande tefat och vaishnavadyrkan, och man har kunnat få inblickar i grafologi och ögondiagnos och undervisas om japansk teceremoni. Dockteater,

eldslukare, balalajkamusik och spökhistorier har också stått på programmet hos Klubb Kamelen.

Dr Leif Zeilich-Jensen har talat om Carlos Castaneda, "Möte med en annan verklighet", Yoga-Jonson om "Universum, humor och den ockulta vägen", lärjungar till Guru Maharaj Ji om "Perfekt meditation — meditation på det perfekta", Arne Groth om "Formkrafterna i naturen", Janne Fjellander om "Parapsykologi och hälsa", Sten Rodenborg om "Lobsang Rampa", Adana Sallah om "Afrikansk magi", Robert von Sandor om "Budo, samurajens zen-meditation", Swami Sadananda om "Introduktion till yoga", dr Wacklaw von Reybekiel om "Grafologi", m m, m m. Även Ylva Eggehorn, Elisaweta, Margareta Kjellberg, Fillie Lyckow

och Carl-Adam Nycop har framträtt på Kamelen.

Men vilken är profilen, kamelskötare Eddie Grahn?

— Religion, filosofi, politik, kultur och vetenskap, svarar han. Och även sång, musik, dans, show.

Det syns vara långt avstånd mellan magdans av Tattar-Anna och framträdande av Jehovas vittnen! Men mycket ryms i Eddies hjärta, Eddie som hade en rad klubbar före Kamelen och stolt nämnde sig "klubbkung". Först var det Club Flamingo, som startade 1956, eller var det -57? Sedan kom The Storck club, Hesa Fredriks klubb, Johanna, Club Gloria, Club 2, Blå Lyktan, Klubb Frid & Fröjd m.fl., innan Kamelen kom igång 1966.

Eddie:

— Att jag började med att sam-

la människor i klubbar berodde på att jag inte hade någonstans att ta vägen för egen del. Jag sökte mig till Club Gazell i Gamla Stan, en nu smått legendarisk källarklubb, som låg på Österlånggatan, och där fick jag inspiration till att öppna ett eget ställe. Första tiden var det mest jazzklubbar. På Club Jam 1964 hade jag de första programmen med inbjudna talare.

— Vi bytte ofta lokal. Man var ung och grön, och det blev trubbel med etablissemanget. Här på Själagårdsgatan började jag hyra 1958. Fast för tre år sedan var det en massa trassel. Jag blev uppsagd från lokalen för att grannarna skulle ha källaren som förrådsutrymmen. Det blev förhandlingar, skrivelser och möten. Men med hjälp av folk som stödde mig lyckades jag övertala den kommunala värden att göra i ordning vinden, så att denna i stället kunde användas som förrådsplats. Och så fick jag bli kvar här, och kunde t.o.m. utöka genom att en butikslokal och dess källare införlivades med Kamelen.

Butiken ja, hur skall den användas?

— Det är väl tänkt, säger Eddie, att det skall bli servering där. Det vore bra om det funnes ett ställe där folk kunde slinka in, en samlingspunkt, även när inte klubben är öppen, t.ex. för att läsa i tidningar, träffa andra människor. — Men de planerna är bara diffusa ännu.

Eddies tidigare femton klubbar existerade mellan fyra timmar och ett år. Men Kamelen bestod. Med den började han finna en form som fungerade och blev stabil. En under åren personlig utveckling hos Eddie ledde till den nuvarande klubben med dess doft av österland, både i namn, inredning — tjuisigt, fantasifullt gjord av Eddie själv — och, ofta, ämnesvalet.

Att driva Kamelen är Eddies sätt att leva. Den ger honom också i stort sett inkomster för hans livsuppehälle, fast litet extrajobb tar han ibland.

Inträdet till klubben kostar 15 kronor per kväll — och då får man också örtte och smörgås. Cirka 25 personer har brukat infinna sig i genomsnitt, men sedan kvadratmeterna nu blivit fler, räknar Eddie med att också få fler besökare.

Det har varit trångt på Klubb Kamelen. Men ingen har behövt vända.

— Jag har bara packat in dom! Det är klart att det har varit besvärligt. Ibland har folk fått sitta utanför själva samlingsrummet. En gång när vi hade ljusbilder, fick några sitta bakom duken, där bil-

derna projicerades!

Annonseringen sker mest på husväggar och genom utdelning och utsändning av program till intresserade. Bokhandeln Vattumannen har också klubbens program ligande i butiken.

Vem är nu Eddie Grahn själv — andligt, filosofiskt sett? Vad tror han på?

Han börjar tala om "religion och politik", vilket är en fråga som intresserar honom. Han tycker att religionen inte skall vara något vid sidan om vardagslivet, utan att det inre och det yttre skall vara förenade. Eddie tror på en världstillvänd religion. Och han menar att kristendomen, trots de kvaliteter den har, i alltför hög grad är vänd från världen.

Eddie är kritisk mot det nuvarande konsumtionssamhället och mot de politiker som skapat det.

— Politiken rör sig mest om mängden av pengar och saker i stället för om kvalitet, självförverkligande och livslycka. Politikerna pratar om att vi skall ha det och det, men inte om *hur* det skall vara.

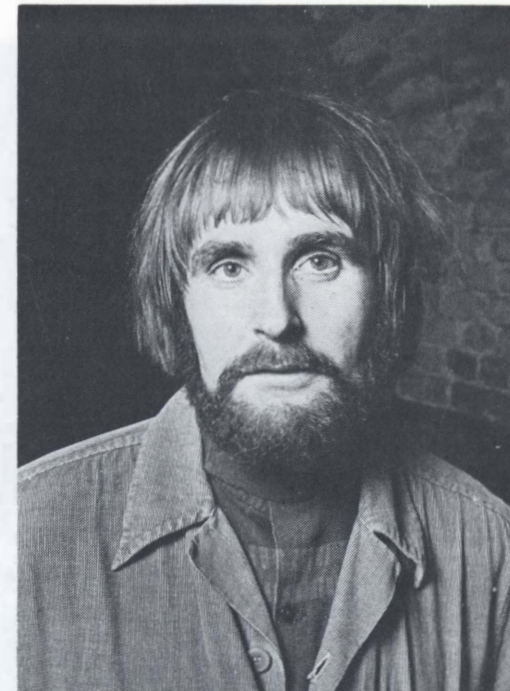
— Dessutom, tycker Eddie, sysslar massmedia för ensidigt med konflikter, krig, problem, tragedier och ekonomiska frågor. Och massmedia påverkar människorna mycket. Om de sysslade mer med sådant som gör livet värt att leva, som är livets mening, skulle det påverka samhället positivt. Livet innehåller ju väldigt mycket som är fint, fantastiskt också... nya sätt att leva, nya värden...

Eddie förespråkar alltså ett mera kvalitativt och ett mindre kvantitativt samhälle. Han vill se mera av fint hantverk och mindre av alla dessa meningslösa prylar som vi absolut inte behöver.

Men hur skall denna kvalitetsyn kunna slå igenom i ett modernt land, som är så beroende av att "alla hjulen rullar", om vi skall ha full sysselsättning och god arbetsinkomst?

Vi börjar tala om kollektiv, subkultur. Eddie menar att grupper av människor kan skapa egna samhällen inom det stora samhället, modellsamhällen med delvis sina egna bestämmelser och visioner. Där kunde människorna i sin dagliga verksamhet syssla med sådant som är meningsfullt och bra, och fritiden kunde användas till avkoppling. Nu är det mest så att skall man kunna göra något vettigt, måste det ske på fritiden.

Och kristendomen, "Sveriges religion", vad tycker sökaren Eddie om den? Jo, han har ännu inte gått ur statskyrkan, fastän han inte rik-

Gladare än vad bilden visar var Eddie Grahn invigningskvällen, men trött efter en intensiv slutsputt i förberedelsearbetet.

tigt förstår sig på dess lära.

— Ett problem med kristendomen är att man inte klart skiljer mellan verklig historia och mytologi. I den kristna läran är historia, myt och önskedrömmar blandade. Dessa drömmar och ideal kan ha sitt värde, men jag tycker inte man skall så hårt hävda sanningen av vissa teser, när man ändå inte vet.

— Från min utkikspunkt här i källarhållet tycker jag inte man kan säga att man vet allt det som kristendomen predikar.

Men Eddie tycker ändå att prästerna fyller en stor funktion och är mer vettiga än de flesta psykiatriker och psykologer.

— En renodlad psykolog kan överhuvud taget inte uttrycka sig vettigt utan använder ett konstlat språk.

Vilken livsåskådning har då Eddie? Ja, den börjar väl ta form nu, säger han. Och han talar om "en massa pärmor" där han "skrivit ned en massa saker"...

INVIGNING

Den 4 februari invigde Klubb Kamelen en ny, större källare, efter utvidgning av det gamla utrymmet. Nu går det att ta in 75 personer, som får sitta bra.

Dagen innan, torsdag, besökte jag Kamelen, som då såg ut som en bättre begagnad skräpkammare, och tänkte: detta hinner Eddie aldrig få i ordning till fredag kväll. Och det hann han inte heller — klockan sju, öppningsdags, på fredagen var han ännu inte klar, och de förväntansfulla besökarna

Den här trevliga flickan, som är Eddie's fästmö, serverade smörgåsar och örtte. Vad hon heter vet inte reportern, men kanske är det Mysiga Mia?

klungade ihop sig i förrummen. Men 15 minuter efter sju (!) var lokalen färdig för invigning, snygg och prydlig. Det var en trött Grahn som lät sig fotograferas — han bad mig påpeka detta, vilket jag plikt-skyldigt gör.

Efter invigningstal av notarie Frank Schau, som bl. a. berömde Eddie för hans fina arbete med källarlokaler, och framträdande av gamle bondkomikern Sörmlands-Frasse, i 200 år gammal högreståndshatt, med partner, uppträdde tre talare med ämnet "Mot ett nytt samhälle": f. riksdagsmannen Anders Gernandt, läkaren Nils-Olof Jacobson och stadsarkitekten Lars-Håkan Stråge.

Gernandt, med stark stämning och genomtänkta formuleringar, talade om den industrialiserade och opersonliga sjukvården, som skrämmar bort många människor, vilka i stället vill pröva naturläkekonst som ett alternativ, och han menade att naturläkarna behövs vid sidan om den i och för sig på många sätt utomordentliga sjukvård som samhället tillhandahåller.

Gernandt tryckte på att krisen inom sjukvården beror på att så många människor blir sjuka. Därför måste man förebygga sjukdomar genom friskvård, hälsoskydd. Vi måste tala om hur vi skall äta och leva för att inte bli sjuka. Det finns de som sysslar med sådan upplysning, men de har fått väldigt litet erkännande.

Den sjuka människan omhändertas alltmer av tekniska ingenjörss-

produkter och kemiska preparat. Läkaren har mycket liten kontakt med patienten, som i stället möter sjukvården mest på laboratorier, vid provtagningar, analyser, vilka till sist leder till ett formulär, där värdena står — på detta tittar läkaren ett slag och ordinerar sedan vissa tekniska preparat. Människan blir ett kolli bland tekniska produkter, och hon riskerar att få samma kontaktbemötande som från en dator.

I stället för att mobilisera de underbara självläkande krafterna i människokroppen gör den moderna sjukvården ofta patienten till en kraftlös och oförstående åskådare till vad den gör med honom, och patienten förlorar allt mer tilltron till sin egen förmåga att sköta om sin hälsa.

Den mekaniserade sjukvården tillgodoser inte heller i tillräcklig grad de känslomässiga behoven, som många sjuka har.

Så det måste finnas komplement till den officiella medicinen, så förre centerriksdagsmannen. Människorna måste också uppmanas att själva i högre grad ta ansvaret för sin hälsa. Allt fler människor förstår också att de måste äta och leva riktigt för att kunna förbli vid god hälsa.

I Riksdagen har Anders Gernandt motionerat ganska flitigt i hälsofrågor utifrån sin syn på problemen. Ibland har hans förslag mötts med förlöjligande ironi. Men allt fler ledamöter av Riksdagen ställde upp bakom hans motioner.

Andre inledaren Nils-Olof Ja-

cobson står som läkare mitt uppe i den industrialiserade lasarett-verksamheten, men han delar i huvudsak Gernandts syn. I sitt anförande pekade han på positiva utvecklingstendenser i dagens samhälle.

— Man kan urskilja tre huvudriktningar inom medicinen. Vi har den s.k. officiella medicinen, som lärs ut vid de medicinska högskolorna. Den bygger på en viss människosyn, eller snarare frånvaron av en människosyn. Den intresserar sig huvudsakligen för de biokemiska och fysikaliska förloppen i människokroppen och hur dessa skall kunna rättas till och repareras, när något kommer i olag — ungefär som när en bilmekaniker reparerar en bilmotor.

— Läkarna har till sitt förfogande kemiska medel som på ett specifikt sätt ingriper i kroppens biokemiska system och kan ändra på livsprocesserna, förhoppningsvis i den riktning man önskar. Många läkemedel verkar på mycket precisa och avgränsade kemiska kretslopp i kroppen, men praktiskt taget alla har också biverkningar, dvs. de ingriper på områden där man inte vill att de skall verka. Den officiella medicinen bygger på en biokemisk grundsyn där människan uppfattas som en samling kemiska reaktioner som är instoppade i en hudsäck.

— Men nu börjar en annan tendens alltmer göra sig gällande inom medicinen. Det är den s.k. biologiska medicinen, som ännu omfattas av endast ett fåtal läkare. Inom den biologiska medicinen talar man om organismens självläkande krafter. Detta leder till en helt annan terapi. Om organismen drabbas av en sjukdom, blir konsekvensen att man får ändra sitt levnadssätt, så att man så mycket som möjligt undanröjer sjukdomsorsakerna och stimulerar organismen som helhet. Av detta följer att den biologiska medicinen har ganska likartade behandlingsprinciper för många olika sjukdomar — medan den officiella medicinen använder mycket specifika läkemedel för de olika sjukdomarna.

Nils-Olof Jacobson tror att den tiden närmar sig när den biologiska medicinen röner officiellt erkän-

nande som komplement till den officiella medicinen.

Nils-Olof nämnde som den tredje strömningen inom nutida medicin, den antroposofiska medicinen. Denna räknar inte bara med livskrafterna utan talar om människan som ett tregrenat väsen: kropp, själ och ande. Den tar alltså med de kosmiska krafterna i resonemang. Den antroposofiska medicinen, som räknar med att människan är en andlig varelse, strider mot den s.k. naturvetenskapliga världsbild som den officiella medicinen bygger på. Därför har den mycket svårare än den biologiska medicinen att vinna erkännande.

Nils-Olof kom även in på jordbruket, vilket har stor betydelse för vår hälsa. Där finns också tre huvudgrenar. Den nu nästan helt rådande riktningen är det teknologiskt inriktade jordbruket, som drivs av ett kvantitativt tänkande, där man med hjälp av kemiska medel pressar ur jorden så mycket som möjligt och på köpet får en mängd svårigheter som växtsjukdomar, parasiter, sämre kvalitet. Sedan finns de s.k. biologiska odlingsmetoderna, där man enbart använder naturgivna hjälpmedel — och slutligen finns den biodynamiska odlingen, som har sin grund i antroposofin. Liksom när det gäller naturläkekonst håller det på att växa fram ett medvetande bland människorna om de naturenliga odlingsmetodernas företrädare.

Tredje och siste inledningstalare var Lars-Håkan Stråge. Han talade om nutida gruppbildningar (till skillnad från gångna tiders primärgrupper, nämligen familjen och

släkten). En mängd grupper finns, vilka är "nästan som besatta" av en drift att verka för någonting. De har en viss ande, är besjälade av någonting som medlemmarna har gemensamt. Därför blir sådana begrepp som gruppindividualitet, gruppväsen och rentav gruppsjäl aktuella. Gruppsjälarna förändras under tiderna, genomgår metamorfoser, så att de får annat ansikte, annan kropp än de tidigare haft. Dessa gruppbildningar är bakgrunden till massor av skeenden. Det finns goda grupper, liksom dåliga. Ett slags överindividualitet styr grupperna. Och det är viktigt att vi studerar och lär känna dessa olika gruppindividualiteter, vilka styr vårt handlande, så att vi kan känna igen och välja de rätta grupperna. Då kanske vi i framtiden slipper sådana bakslag som nazismen och andra avarter av gruppidealism. På så sätt, genom att välja rätt grupp-tillhörighet, måste vi skapa vår miljö, vår gemenskap.

Sedan handklappningarna för siste inledaren slutat vidtog livligt tankeutbyte, och det serverades te och smörgåsar.

GERNANDO, (c)-mannen som gör vad som faller honom in

Sist på programmet uppträdde den berömde trollkonstnären-humoristen Gernando — intill förväxling och förblandning lik Anders Gernandt — och visade med hjälp av en specialtillverkad trolleristav en rad materialisations-, dematerialisations- och förvandlingstrick. Sean-sen utförde mästaren i uppkavlade skjortärmar för att poängtera det ärliga uppsåtet: ingen möjlighet till

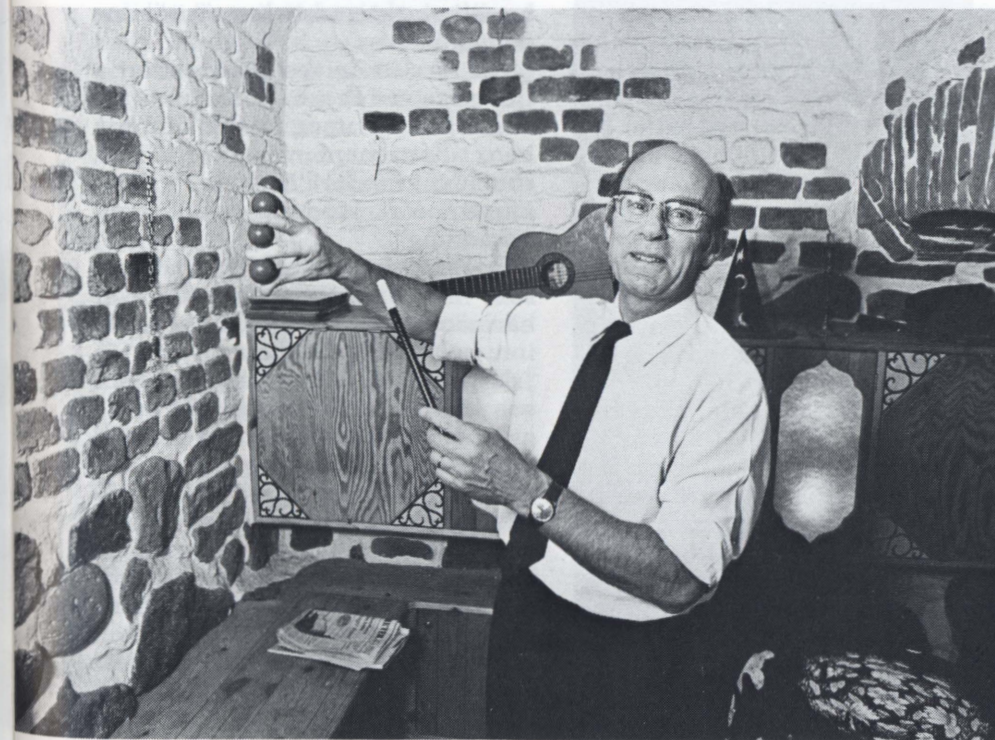
fusk där inte! Plötsligt dyker ett ägg upp från ingenstans, det knackas sönder, gulan får rinna ner i ett glas, glaset täcks av en näsduk, och så vips är både glas och ägg försvunna — som genom ett trollslag! Gernando tar en liten röd duk i handen, klämmer ihop den till, som det synes, ingenting — och med ens är den förvandlad till en röd boll. Några små rep — eller var det ett enda? — konstrar magikern med som det faller honom in. Än är repet helt och långt, än är det delat i mindre delar — och tvärtom. Vattnet, garanterat äkta, hålls i en ihopvikt Dagens Nyheter, som sedan vecklas ut, blad för blad — inget vatten! — vecklas ihop igen — och vattnet hålls ut! Etc. Applåder.

*

Till Klubb Kamelen kommer ett urval av sökare, vilka, liksom en kamel i Stockholm, inte är riktigt hemmastadda i vårt (andliga) klimat, utan längtar till nya tankens dimensioner, nya fält av medvetande. Roligt att de finns.

Adress: Klubb Kamelen, Själgårdsgatan 17, 111 31 Stockholm. Telefon 08/10 30 10.

"Materiens genomsläppighet" m m demonstrerades av trollkarlen Gernando.

Prashant Lal undervisar sina sanskritelever Bo, Helena och Patrik. Här fotograferade i Ananda-butiken.

En förening för vediskt tänkesätt

Text SM Bilder Rein Vålme

Prashant Lal är född uppe i norra Indiens berg, i Simhla. Hans moder var av brahminkasten (prästsläkt) och hans fader tillhörde krigarkasten. Han har, säger han, gått i kristen missionsskola en kort tid och i övrigt lärt sig "läsa olika religioners böcker".

Nu bor och arbetar han i Stockholm. På eftermiddagarna är han i Ananda-butiken, Tegnérgatan 43 A, vilken säljer indiska hälsoprodukter, linser, ris, kryddor och andra artiklar, bl a sådant som är av intresse för mediterande. I övrigt arbetar han på sjukhus och ungdomsgårdar. Han leder också en studiegrupp i sanskrit.

Hur hamnade Prashant i Sverige, långt från sitt hemland, här där vintrarna är kalla, människorna ljushyade och kristendomen statsreligion?

— Det beror på min karma, säger han. För oss hinduer finns inget så-

dant som tillfälligheter, utan vad som händer är ett samspel mellan vad man själv vill göra och vad man av karmiska orsaker måste göra. (Enligt karmalagen bestämmer ens handlingar under vilka förhållanden man får leva i sin framtid, bl a i kommande liv.)

— Jag ville se hur Europa är. Jag vandrade genom Frankrike och England — i de länderna var jag också bosatt — och slutligen kom jag till Skandinavien (— till Sverige i början av 60-talet).

Och varför stannade Prashant här?

— Jag tycker Sverige är ett bra land. Och jag tror att om de vediska tankarna slår igenom i väst — och det har de börjat göra nu — så skall det ske i Skandinavien först. Här är mottagligheten störst, bl a på grund av att den kristna kulturen har påverkat människorna mindre här än på andra håll, samtidigt som folket

har ett starkt gudsbehov, är sökande människor.

Att föra ut de vediska insikterna i Sverige ser Prashant Lal som sin väsentliga livsuppgift. Och i år har han, tillsammans med några likasinnade, grundat "Ananda — föreningen för hinduisk-buddhistisk åskådning".

En svensk sökare förvånas väl över att hinduism och buddhism här nämns i samma andetag. Är de inte helt skilda religioner?

Nej, Prashant anser att hinduism och buddhism hänger intimt samman. Han nämner att man på hinduiskt språk brukar säga att buddhismen är vedantisk hinduism, eftersom den har skalat bort kastväsendet från hinduismen, och likaså alla guds-abstraktioner i ord, vilka bara gör det svårare att förstå Gud.

Men buddhismen saknar ju ett gudsbegrepp! Det får man alltid

höra.

— Nej, Buddha var inte ateist. Han hade ett gudsbegrepp. Ja, han hade så många gudsbegrepp att han sa att Gud skall man *uppleva*, inte prata om. Det finns buddhister som vill betona att det inte existerar någon Gud, men detta är inte den rena, ursprungliga buddhismen. Om en buddhist däremot säger att han inte vill diskutera Gud, så är det alright. Men enligt min uppfattning, som jag grundar på Dhammapada, den officiella buddhistiska boken på palispråket, så är det oriktigt att säga att Gud inte existerar för buddhismen.

— Nå, i alla händelser har buddhismen uppstått inom hinduismen och hör fortfarande intimt samman med denna. Den uppfattades från början som en hinduisk sekt. Fast om man skall vara riktigt noga, så är buddhismen en variant av jainismen, vilken var den första rörelse som bröt sig ut ur hinduismen, vilket skedde ett par hundra år före Buddha.

Men har inte buddhismen en annan uppfattning om personligheten än vad hinduismen har? Det sägs att när buddhisten ser in i sig själv, så finner han *the void*, tomrummet. En hindu däremot finner att hans själ, atman, till sitt väsen är identisk med brahman, världssjäl, eller Gud.

Men Prashant tycker inte att det egentligen är någon skillnad. Översättningar till europeiska språk från sanskrit (hinduismen) och pali (buddhismen) har gett upphov till skilda termer om hinduism och buddhism, men i själva verket är det inte någon väsentlig skillnad. Det viktiga nirvana-begreppet (på pali nibbana) finns ju t ex lika i både hinduismen och buddhismen och innebär en frigörelse från de begär som binder människan till återfödelsekretsloppet och slutligen ett uppgående i allt.

Men har buddhismen idén om identiteten mellan atman och brahman?

— Nej, buddhismen använder inte brahman-begreppet. Men det finns också många hinduer som inte gör det.

Det angelägna för Prashant Lal är att föra ut kunskapen om de religioner som tillsammans kallas *dharma*, dvs de som utgår från den vediska litteraturen, nämligen hinduism, jainism, sikhism, saivism, vaishnavism, alla varianterna av buddhism m m — även Hare Krishna, TM och andra moderna rörelser med huvudsaklig verksamhet i västerlandet. (Ordet *dharma* kommer från ett ljud "dha", som innebär in-

re styrka. Så allt i en människas eller i en grupp av människors tillvaro som ger styrka eller kraft är "dharma". *Dharma* har också med begreppet tradition att göra.) Dessa religioner kan tillsammans kallas ariadharm, vedadharm eller sanatamdharma. Ariadharm betyder ariernas religion, vedadharm den religion som utgår från vedaböckerna och sanatamdharma den allomfattande dharma. Alla de tre orden kan översättas med religion i betydelsen en praktiskt tillämpad religion. Det finns vissa gemensamma inslag i de vediska religionerna, nämligen 1. insikt om yoga, eller meditation, som en väg till självförverkligande, 2. samsara, eller karmalagen, dvs handlingarnas påverkan på kommande handlingar och återfödelse, 3. nirvana, eller muksha, befrielse utan fixering vid bestämda och generella person-fräl-sare.

Tre personer, nämligen Prashant Lal, Gudrun Hegardt och Helena Priovolo, har undertecknat en inbjudan till intresserade att bli medlemmar i Ananda, och de säger att de är övertygade om att "en fri religionsåskådning, som är verkligt tolerant mot andra, på ett genuint sätt kan byggas på dessa tre principer".

Alla de vediska religionerna hör samman, säger Prashant. De är olika grupperingar utan sekteriska motsättningar. Och han vill sprida kännedom om dem, utan att företända eller gynna någon. Inbördes stridigheter mellan religioner ser han som något olyckligt, och

han menar att när *dharma* sprider sig i västerlandet och framträder under olika namn, finns risk för sekteriska motsättningar.

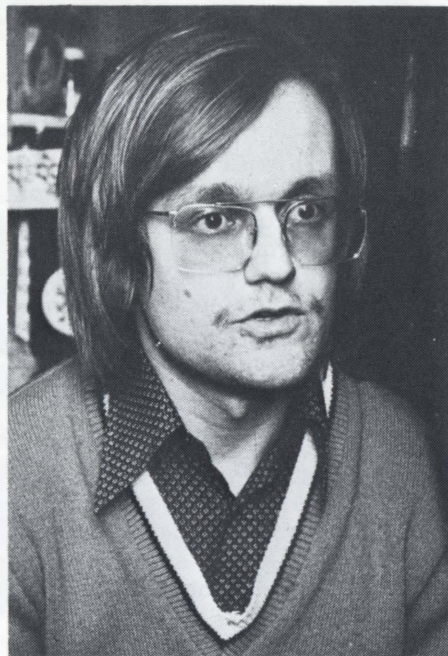
"Ananda — föreningen för hinduisk-buddhistisk åskådning", som nu bildats, är öppen för alla inom den vediska kulturramen. Prashant anser att alla med vedisk insikt kan förenas under de tre hörnpelarna: yoga, samsara och nirvana. Om man har insikt om dem, kan man sedan utveckla sig vidare — och därvid är studium av sanskrit en värdfull hjälp. Om man tillägnar sig sanskritspråket, slipper man att översätta sanskrittermer till europeiskt språk, vilket är mycket svårt att göra utan att missförstånd uppkommer. Så studium av sanskrit är en viktig del av Ananda-gruppens verksamhet.

Om samsara, dvs återfödelsekretsloppet och karmalagen, säger Prashant att vem som helst kan uppleva denna sanning i meditation, och Helena Priovolo, hans väninna, omtalar att hon kunnat se sina egna tidigare inkarnationer genom att intensivt betrakta sin bild i en spegel — samma som Hans Granqvist nämnde i förra numret.

— Detta sätt att få kunskap om sitt eget förflutna är vanligt bland meditatörer, säger Helena, som också berättar att hon anslutit sig till Ananda-gruppen på grund av att hon har "kunskap om livet", vilken hon fått genom meditation.

— Jag har kommit fram till sanningen i mig själv, och då har jag funnit att den överensstämmer med det hinduiska och buddhistis-

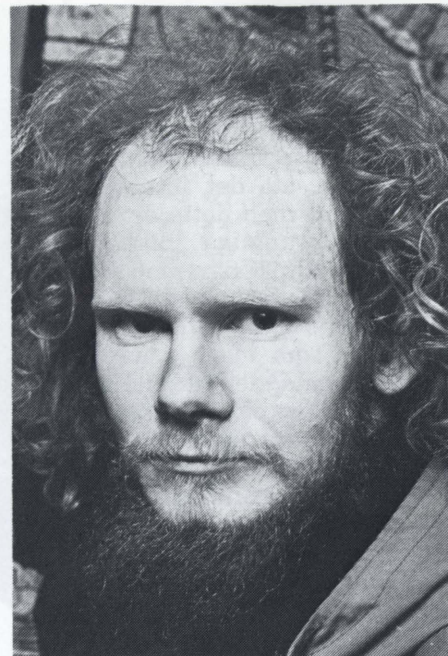

Patrik Lindström

Helena Priovolo

Bo Lennå

ka tänkandet. Jag läser Bhagavad-Gita och mediterar på den.

Känner sig Helena befriendad med t ex "Hare Krishna", Divine Light Mission och sådana rörelser som har sina rötter i den vediska litteraturen?

— Javisst, säger hon. Jag går ofta till Hare Krishna-templet och till det tibetanska buddhist-centret.

Patrik Lindström, en annan av Ananda-medlemmarna, praktiserar transcendental meditation, TM. Han påpekar att meditation ju inte är något som man tror på, utan det är som en vetenskap, något som man erfar och som genom insikt ger självförverkligande.

— De kristna har inte meditation, säger Helena, och därför saknar de självkänedom. De ber hela tiden någon annan, Jesus, att hjälpa dem, i stället för att genom meditation ta itu med problemen själva.

Bo Lennå, som studerar sanskrit för att han vill resa till Indien, säger att den vediska åskådningen passar honom väl.

Helena, Patrik och Bo läser sanskrit, men Prashant anser att det inte skall vara något tvång för en medlem i Ananda att studera detta språk. Helena förklarar att Prashant undervisar "på ett sådant meditativt sätt att det är lätt att följa med".

Kristendomen tycker Prashant Lal inte om. Han säger att kristna missionärer köper människor i utlandet genom att ge dem kläder och mat och sedan tvingar in dem i det kristna trossystemet. Själv blev han som ung tvingad att gå i

kristna kyrkor i Indien, därför att hans föräldrar skickade honom till en kristen skola, något som då var statusbetonat i vissa kretsar.

Han reagerar också mot att kristendomen gör gällande att endast Jesus är världens frälsare. Detta leder till fanatism och intolerans — och ett slags andlig rasism, anser han.

— De kristna kyrkorna vill — med stora ekonomiska resurser — omvända alla hedningar till Jesus-fanatiker!

— För t ex buddhisterna är inte Gotama Buddha den ende, eftersom Buddha är en titel, och det kan finnas olika buddhor i olika tider. Buddha är beteckningen på en människa som är fullkomligt upplyst. Att vara en buddha är att befinna sig i ett visst mentalt tillstånd av insikt. De kristna däremot tror att en person, Jesus Kristus, ensam är ansvarig för hela världens frälsning, och detta leder ofrånkomligen till fanatism, det har jag upplevt på nära håll.

Prashant säger också att kristna trossatser blir upphov till psykiska problem för dem som indoktrineras med vissa idéer utan insikt.

Men Jesus sätts ju högt av många hinduer. Skulle hinduismen acceptera kristendomen, om de kristna medgav att Jesus bara är en väg till sanningen?

— Min åsikt är, svarar Prashant, att man kan förena kristendomen med ariadharma, men det är mycket svårt. Det går, om de kristna accepterar den naturliga religionens tre grundpelare, 1. yoga, eller

meditation, 2. karmalagen och 3. nirvana. Men det är svårt för en kristen att göra detta. Yoga, eller meditation, förekommer ju inte i bibeln. Kyrkans förkunnare talar om kristen meditation ibland, men yoga brukar de förakta som något hedniskt. Om de accepterar återfödelse- och karmaläran, som säger att dina handlingar bestämmer hur du återföds i nästa liv, då har de inte något behov av en frälsare. Och från vedisk synpunkt kan man inte tänka sig att en frälsare, eller avatar (en som kommer från kosmos och hjälper) blir avrättad, så som skedde med Jesus, vilken korsfästes, därför att om en människa blir korsfäst, så sker detta på grund av hennes tidigare dåliga handlingar. Ingen av dharma många avatarrer har blivit avrättad eller ens satt i fängelse. Det var omöjligt att göra detta, eftersom deras karma inte tillät det. De var också så fina människor att ingen fann anledning att avrätta dem. Så om en kristen erkänner karmalagen, försvinner idén om Jesus som frälsaren. Jesus blir då en vanlig människa.

Men, som sagt, Jesus hålls i ära av åtskilliga hinduer. Och en kristen kan mycket väl bli en vedantisk kristen.

Ananda — föreningen för hinduisk-buddhistisk åskådning kan man bli medlem i genom att insätta 15 kronor (för ett halvt års medlemskap) på postgiro 40 46 57-9, Prashant Lal Agora. Adress: Ananda-butiken, Tegnérsgatan 43 A, Stockholm. Telefon: 08/11 41 85.

Buddhistisk meditation

VIPASSANA BHAVANA CENTER I KANDUBODA

Artikelförfattaren, DAVID STÅHL, vistades i ett meditationskloster på Sri Lanka fem och en halv vecka 1973.

Bilderna på sidorna 11 och 13 har tagits av Rein Vålme i det buddhistiska munkklostret i Maharagama, Sri Lanka, och illustrerar inte direkt David Ståhls upplevelser.

Vipassana Bhavana Center i Kanduboda är den mest välkända meditations-skolan på Sri Lanka. Dit kommer munkar och lekmän från hela Sri Lanka och även från andra länder i både öst och väst för att lära sig meditera. Klostret är beläget utanför byn Kanduboda, som ligger c:a en timmes bussresa öster om Sri Lankas huvudstad Colombo. Det består av en samling hus, belägna i en stor trädgård med många kokospalmer: ett kökshus, en matsal, ett bibliotek, ett meditationshus för munkar och ett meditationshus rymmande 18 celler för upasakas (lekmän som praktiserar de 10 avhållsamtövningarna) vilka gästar klostret, ett meditationshus för nunnor och upasikas, (kvinnlige motsvarigheter till upasakas), några småhus, som är bostäder för abboten och en del andra bofasta munkar, en buddhahall, samt några övriga smärre byggnader. Cellerna för upasakas är c:a 1,40 x 2,00 meter. De enda föremål som finns där är en bastmatta att sova på och en kudde att sitta på.

Dagsrutin

Man förväntas stiga upp klockan tre på natten. De flesta går emellertid upp någon gång mellan klockan tre och halv fem, eftersom morgonmålet — en sorts risdrink och en bit hård honung — börjar bäras runt till cellerna klockan halv fem. Frukost serveras klockan kvart i sju och intas i matsalen. Strax efter frukosten börjar en timmes gruppmeditation, då alla sitter i burspråket utanför cellerna och mediterar. Efter gruppmeditationens slut serveras te eller "nelly" — en sorts örtdrink — som bärs runt till cellerna.

Klockan halv tolv serveras middagen, som intas i matsalen. Efter middagens slut följer en timmes gruppmeditation. Därefter träffar var och en sin lärare för att berätta om sina erfarenheter och få instruktioner. Klockan sju på kvällen serveras te i cellerna, och därefter är det en timmes gruppmeditation. Vid niotiden brukar de flesta gå och lägga sig.

Alla dessa tider markeras medelst slag på en gong-gong.

Vid måltiderna bänkar man sig utefter väggarna i den stora matsalen, i vars mitt står ett stort bord. Munkarna sitter något högre än upasakas. Var och en har med sig egen tallrik och mugg i vilka maten, som står på bordet, serveras.

Nunnor och upasikas åter i sitt hus.

Försörjning

Den mat som serveras i klostret doneras av lekmän, som står för maten en hel dag. Oftast går det till så att en hel familj anländer till klostret tidigt på morgonen eller redan kvällen innan, medförande mat som de tillagar i klostrets kök och som de sedan hjälper till att servera i matsalen.

Enligt uppgift är det så populärt att ge mat till klostret att man måste anteckna sig på en väntelista och vänta i över en månad. Ofta har donatorerna förberett sig för "sin" dag genom att några dagar innan observera de åtta eller tio avhållsamtövningarna. Ibland händer det att givarna inte kan infinna sig personligen utan i stället skickar mat eller pengar.

Vistelsen i klostret är helt gratis. Jag bodde där i drygt fem veckor utan att behöva betala någonting. Det är dock brukligt att man ger ett penningbidrag

innan man lämnar klostret.

Sivali Thera

Sivali Thera, som förefaller att vara några och trettio år gammal, är den ende i klostret som kan tala engelska flytande, och han har därför hand om undervisningen av utlänningarna.

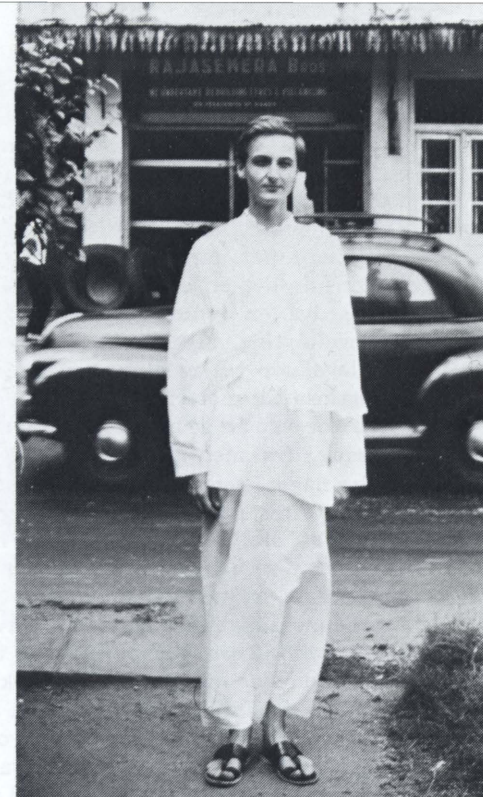
Vid middagsmålet tar han ej del av den mat som serveras i klostret, utan han går ut och "tigger" mat i omgivningarna. Han motiverar detta med att det befrämjar kontakten med lokalbefolkningen, som härigenom också bereds tillfälle att utföra en god gärning, dvs. ge honom mat. Maten äter han ej tillsammans med de andra i matsalen utan i ett angränsande litet rum tillsammans med abboten och en annan, äldre munk.

De andra munkarna hyser stor aktning för honom, och han tycks rent allmänt inta något av en särställning, trots att han inte gör något väsen av sig utan tvärtom lever mycket stillsamt.

Hans huvudsakliga sysselsättning är att meditera. Vid ett tillfälle frågade jag honom om han läste, eller studerade skrifter av något slag. Han svarade: Nej, jag har inte läst något på mycket länge; meditation skall man praktisera, inte läsa om. Han anser det nödvändigt med en lärare, om man vill lära sig vipassana och var således kritisk mot självinstruerande böcker i ämnet, brevkurser etc.

Klostrets relationer till omgivningen

Vipassana betyder insikt. Syftet med vipassana-meditation är att man skall vinna ökad självkänedom, inse sin egen rätta natur. Denna meditation

David Ståhl efter nyss avslutade studier i meditationsklostret.

skall praktiseras under alla dagens olika aktiviteter hela den vakna delen av dygnet. Alla göromål skall utföras med ett meditativt sinnelag; på så sätt förvandlas de till yogaövningar. Om t.ex. de familjer som kommer till klostret för att donera mat, gör detta med rätt sinnelag, blir det en övning i allmosegivande, dvs. en övning i att avstå från materiella ting. Mycket få människor kan leva upp till idealet att vara helt begärlösa till materiella ting, men om man övar sig i att ge bort gåvor med rätt sinnelag, dvs. med glädje och utan att begära något i gengäld, luckrar man upp begäret efter materiella ägodelar och oviljan att skiljas från dem. Detta har en renande verkan, och givandet blir en yogaövning, en meditativ handling.

Att donera mat till Vipassana Bhavana Center blir en *god gärning* på två sätt: genom den ovan beskrivna psykiska effekten på en själv och genom att man bidrar till klostrets försörjning och därmed möjliggör för klostret att lära ut meditationsmetoden; man bidrar till att sprida Dharma. Dessutom tjänar man som föredöme för andra.

Då Sivali Thera varje dag går runt bland byborna och "tigger" mat, ger han dem tillfälle att utföra en yogaövning: allmosegivande. Därför tackar han aldrig för den mat han får, utan det är tvärtom byborna som är tacksamma för att Sivali har gett dem tillfälle att utföra denna övning genom att gå runt och få mat. Det är egentligen felaktigt att säga att buddhistiska munkar "tigger" mat, eftersom de härigenom hjälper givarna att närma sig idealet att vara begärlös till materiella ting och därigenom komma en bit längre på vägen mot upplysningen.

Under min vistelse i klostret började byborna på eget initiativ gräva en ny brunn åt klostret, eftersom det rådde vattenbrist. Sivali påpekade för mig att detta tjänade flera syften: det skulle avhjälpa vattenbristen i klostret, det hade en hälsosam effekt på dem som utförde arbetet, såsom beskrivits ovan — även de som var för fattiga för att kunna ge bort något kunde här göra en insats — dessutom hade det en social effekt: folk hade trevligt tillsammans och lärde känna varandra.

Av allt detta framgår alltså att klostrets blotta existens har en gynnsam effekt på omvärlden.

De tio avhållsamhetsövningarna

Den som vill lära sig meditera i klostret får förklara att han önskar praktisera de tio avhållsamhetsövningarna. Han skall öva sig att inte döda, inte stjäla, att leva kyskt, inte tala osanning, inte använda rusdrycker, inte äta på olämpliga tider, inte använda smycken, parfymer eller förskönande kosmetika, inte använda mjuka eller bekväma möbler, inte hantera pengar, inte betrakta olämpliga uppträden, åhöra mu-

sik eller delta i dans.

Dessa övningar är en del av den meditationsteknik som lärs ut i klostret. Det är inte fråga om några förbud, utan man avancerar gradvis mot fulländning.

Levnadssättet i klostret är baserat på dessa tio övningar. Sålunda fick man efter ankomsten lämna från sig pengar och värdehandlingar vilka låstes in i ett kassaskåp, och man fick byta till enkla, vita kläder. Alla försöker undvika att döda något levande väsen, vilket kan vara svårt och påfrestande i tropikerna. Det viktiga är föresatsen; skulle man av misstag råka trampa ihjäl ett litet kryp, räknas det ej som ett misslyckande.

Att öva sig leva kyskt avser alla former av sinnesnjutning, inte bara sexuell begärstillfredsställelse, utan även t.ex. frossande i mat och dryck. Läraren uppmanade mig bl.a. att försöka låta bli att tycka om eller inte tycka om olika maträtter, utan bara registrera smaken. Sympatier och antipatier skapar karma.

Att använda lyxiga och bekväma möbler, förklarade min lärare, försvårar insikten att *kroppens natur är lidande*.

Metoden

Sedan man antagit de tio avhållsamhetsövningarna, anvisas man att sätta sig med benen i kors, blunda och känna hur man sitter: korsbent — det är en ställning i vilken man känner sig samlad. Man skall slappna av och sedan iaktta känselintrycken: tryck från kläder och från underlaget, håret som killar i pannan o.dyl. Därefter iakttar man sitt mentala tillstånd: man kanske känner sig nervös, förväntansfull e.dyl. Efter detta riktar man uppmärksamheten mot det egentliga meditationsobjektet: andningen. Man skall andas med nedre delen av bröstkorgen ("med magen") och känna hur den går in och ut samt inom sig själv tänka orden "in" och "ut" (på engelska "rising", "falling"). Man skall sträva efter att ha uppmärksamheten helt och hållet riktad mot bukens rörelser vid andningen. Det är viktigt att man endast iakttar rörelserna, utan att påverka dem.

Gör sig en inre störning gällande, t.ex. smärta eller ömhet, därför att man ej är van vid sittställningen, så överger man andningen och riktar uppmärksamheten mot störningen och låter den fylla hela ens medvetande. Så småningom avtar då i regel störningen, och ibland upphör den helt och hållet. När detta skett, återgår man till andningen.

På samma sätt gör man med yttre störningar, t.ex. oljud i omgivningen. Man riktar sin uppmärksamhet mot dem så länge de varar. Genom att man på detta sätt riktar sin uppmärksamhet mot dem, förvandlas de till meditationsobjekt.

Därefter anvisas man att resa sig upp. När man står, skall man vara medveten

om sig själv: hur man står, hur kläderna känns mot kroppen, vindpustar m.m. Likaså när man går: då skall man rikta uppmärksamheten mot hur man lyfter benen och sätter ner dem igen. När man lagt sig till vila är det fördelaktigt att ligga på högra sidan och så rak som möjligt. Man skall uppmärksamma hur underlaget trycker mot sidan; man kan börja uppe vid huvudet och följa känslan ända ner till fötterna. Denna liggställning kallas "lejonställningen" och är särskilt bra för att motverka sexuella tankar.

Under praktiska bestyr, såsom tvättning av kläder, intagande av måltid etc., skall man försöka att vara "mindful". Om man t.ex. badar i källan, skall man vara medveten om varje rörelse man gör, helst även den föresats som föregår varje rörelse: Ämnar sträcka ut handen — sträcker ut, ämnar gripa tvålen — griper, ämnar dra tillbaka handen — drar tillbaka, osv. Likadant förfar man med alla känselintryck: vattnet rinner — rinner — kallt — skönt. Man skall utföra alla sysslor med stor medvetenhet om vad man gör och inte under någon tidpunkt på dagen låta tankarna irra.

Man anvisas att meditera i sittande ställning i en timme och gående i en halvtimme om vartannat. Läraren går igenom dessa moment i tur och ordning. Därefter lämnar man läraren och går till meditationshuset.

Det är inte ovanligt att man plötsligt drabbas av nervositet och rastlöshet, när man sitter och mediterar. Överhuvudtaget är det stillsamma och i yttre bemärkelse händelselösa livet i klostret mycket påfrestande i början. Man längtar efter att det skall hända något. Om dessa känslor infinner sig, riktar man hela sin uppmärksamhet mot dem och gör dem på så sätt till meditationsobjekt. Då kan det hända att känslan i fråga försvinner. Om så ej blir fallet, fortsätter man att meditera över den. Så småningom märker man att den ändrar karaktär: man blir mindre beroende av den, det lidande den ger upphov till avtar och försvinner, trots att känslan som sådan finns kvar. Detsamma gäller även fysiska smärtor. Detta anses vara ett tecken på att man närmar sig ett genomsådande av de mekanismer som ger upphov till sådana känslor, nämligen begär och okunnighet. När man insett detta, blir dessa känslor mycket mindre plågsamma, och så småningom avtar de.

I början är det svårt att hålla tankarna samlade kring meditationsobjektet. Ovidkommande tankar av alla slag, t.ex. minnen, associationer, inställer sig och är ofta ganska svåra att bli av med. Då jag klagade över detta, anvisades jag att inte försöka att aktivt tränga ut dessa tankar, utan i stället fortsätta att tänka dem och samtidigt vara medveten om att jag gör det, dvs. att observera mig

själv då jag gör det. Så småningom minskar då den ifrågavarande tankens intensitet, den tenderar att blekna bort, och det riktiga meditationsobjektet kommer tillbaka av sig självt. Efter en tids övning visar nämligen meditationsobjektet en tendens att vara påträngande och av sig självt tränga ut störande tankar.

Starka förnimmelser av värme och en pricklande känsla kan göra sig gällande, vanligtvis på ryggen. Man kan också få känslor av tyngd eller lätthet. För mig var känslorna av värme och lätthet mest påtagliga. Ibland kändes det som om jag nästan var helt viktlös och knappt vidrörde marken. Detta var den enda känsla som fanns kvar även sedan jag rest mig upp. Känslan av värme infann sig i början av min vistelse i klostret. En gång blev den så stark att det nästan brändes, och jag blev tvungen att avbryta meditationen.

Känslan av lätthet var för mig varaktigare än de andra. Den kunde vara närvarande en hel dag och var ofta kombinerad med en känsla av allmän tillfredsställelse och av att det gick bra att meditera. Man har bra och dåliga dagar. Vissa dagar kan man inte koncentrera sig, känner sig orolig och rastlös eller anfäktas av sömnighet vid sittande meditation. Sivali liknade detta vid en väg som går upp och ner, där det är nödvändigt att följa med både uppåt och nedåt för att nå fram till målet. Man skall försöka att endast lägga märke till hur det går och låta bli att vara glad, när det går bra, eller ledsen, när det går dåligt. Ofta när jag sa att idag går det bra svarade han: Fäst dig inte vid det!

När det gick dåligt för mig, rekommenderade han mig att tänka på följande sätt: Jag lever i en tid då Dharma är känd och lärs ut, jag är människa och av en sådan beskaffenhet att jag har möjlighet att förstå Dharma, och jag har tilltro till och intresse för den. Detta är en trefaldigt unik och lycklig situation, som kanske inte kommer igen på mycket länge, och därför gäller det att inte förlösa den genom att ge upp.

Efter en tid vänjer man sig vid det stilla livet i klostret, och man upptäcker att man har allt man behöver. Längtan efter aktivitet och bekvämligheter eller förströelser avtar, och man upptäcker t.o.m. att mycket av det man har satt värde på i den vägen är onödigt, värdelöst och dessutom förgängligt: den tillfredsställelse och flykt från sig själv som är dess syfte är endast temporär.

Sivalis sätt att undervisa

Sivali talade inte om i förväg vad som skulle hända under meditationen, eftersom det skulle ha skapat förväntningar. Hans handledning gick till så att jag talade om vad jag gjort och vilka upplevelser jag haft. Då relaterade han dessa upplevelser till den buddhistiska läran, ofta genom att fråga mig vad jag

själv trodde att upplevelserna innebar. Kom jag inte med rätt svar, kunde det hända att han uppmanade mig att fortsätta som förut, tills jag själv insåg deras betydelse. Han uppmanade mig att inte fundera eller tänka intellektuellt, utan endast fortsätta att meditera tills insikten inställde sig automatiskt.

I början av min vistelse i klostret berättade jag om känslor av lätthet m.m. Då frågade han vad jag tänkte, när jag kände detta.

— Att jag är varm, eller att det känns som om jag vore varm.

— Förut, när du hade den där pricklande känslan, vad tänkte du då?

— Att det pricklar, att hela överkroppen pricklar, som om det vore sodavattnen i den.

— Så det känns inte alltid likadant?

— Nej, ibland pricklar det, framför allt förut, ibland känns det varmt, och ibland känner jag mig lätt. Det är olika.

— Ja, just det, det är olika. Vad tror du det beror på?

— Det är väl olika reaktioner som äger rum.

— Det är olika egenskaper hos kroppen som visar sig.

— Egenskaper?

— Ja, fortsatt att meditera som hitills!

Nästa dag:

— Jag blir ibland fortfarande väldigt varm, och ibland kommer också den där pricklande känslan, fast inte lika ofta som förut.

— Känns det varmt och pricklande på en gång?

— Nej, aldrig.

— Så, nu har du märkt att ibland känns det varmt, ibland pricklande och ibland lätt?

— Ja.

— Det beror på att kroppen består av elementen jord, eld, luft och vatten. Dessa känslor beror på att elementen visar sig. Den pricklande känslan är elementet vatten; det har egenskaperna sammanhållning och mjukhet. Elementet jord har egenskapen tyngd; det har du inte känt. När dessa element visar sig, visar sina egenskaper, då bör du förstå att det är dessa som tillsammans utgör kroppen. Kroppen är sammansatt av dem.

En dag frågade Sivali:

— Har du sett en människa utan ögon?

— Ja.

— Vad kallas en sådan människa?

— Blind.

— Har du sett en människa utan medvetande (mind)?

— Nja...

— Har du aldrig sett en död människa?

— Jo?

— Nå då så. En människa utan "mind" kallas lik. Kroppen är en del av

människan, och ögonen är en del av kroppen. Man ser med hjälp av ögonen; resten av kroppen är blind. Man kan inte se med fötterna; de är blinda. "The mind" är det som gör kroppen levande; i övrigt är kroppen död. "The mind" och kroppen är två delar eller element av människan. "The mind" är det levande elementet. Kroppen är det fysiska instrumentet, ett verktyg. Betrakta inte kroppen som något levande!

"Kroppens natur är lidande."

Att kroppens natur är lidande underströk Sivali flera gånger. Om man uraktlåter att äta eller dricka under en längre tid, resulterar detta i lidande. Om man sitter eller ligger länge i samma ställning utan att röra sig, resulterar det i lidande. Kroppen kräver hela tiden uppmärksamhet och omsorger; får den ej det, blir resultatet lidande. Våra dagliga omsorger om kroppen döler att dess sanna natur är lidande. Får den ej dessa omsorger, visar sig detta genast.

När man mediterar över en kroppslig smärta, som t.ex. har uppstått på grund av ovana vid sittställningen, skall man vara medveten om att kroppen då visar sin natur.

Än mer uppenbart blir detta om man lider av någon smärtsam sjukdom. Även sådana smärtor kan och bör göras till meditationsobjekt.

*

För att lära sig meditera enligt denna metod, den s.k. burmesiska satipatthanametoden, krävs att man ägnar sig åt detta, och endast detta, dygnet runt. Det krävs att man isolerar sig så mycket som möjligt från omvärlden. Därför rekommenderas man att ej samtala med någon utom sin lärare, och att ej skriva eller motta brev och att undvika att få besök. Ej heller skall man läsa böcker.

Att meditera är till stor del att observera. Det är också att leva *här och nu*. Man skall observera, utan att försöka påverka eller förvänta sig något, det som äger rum *här och nu*. Andningen är därför ett idealiskt objekt, eftersom den är tydligt kännbar (i motsats till t ex hjärtats slag), den äger rum av sig själv, och den finns alltid *här och nu*. Även känselintryck och störande tankar äger rum här och nu, men känselintrycken växlar och störande tankar leder lätt till minnen, planer för framtiden eller att man tänker på det som försiggår på andra platser (t.ex. hemma), d.v.s. man är ej koncentrerad på *här och nu*. Då det går bra att meditera, oavsett vilket stadium man uppnått, inställer sig ibland en stark känsla av glädje och tacksamhet. Man är glad över att meditationsmetoden finns, tacksam gentemot dem som bevarar och lär ut den, man önskar gärna lära sina vänner att

Forts. på sidan 24

LUTHERSK KRISTENDOM OCH MYSTIK — kan de förenas?

Det stora nutida intresset för mystik och meditation har svårt att nå in i luthersk kristendom. Inriktningen på tystnad och stillhet i ens eget inre, som utmärker meditation och mystik, anses av många lutherskt kristna stå i direkt motsättning till rätt kristen tro. Varför är det så? Varför har lutherskt tänkande i regel ställt sig avvisande till den form av religiösa upplevelser, som benämns mystik? Minst avvisande var den lutherska pietismen på 1700-talet, som direkt anknöt till medeltida mystiker. Men i regel har inställningen varit avvisande och medfört stor misstänksamhet också mot nutida meditationsintresse.

Hjälp till svar på den framställda frågan finner man i boken *Luther and the Mystics* av Bengt R. Hoffman. Hoffman är en välkänd svensk präst, som via ekumenisk tjänst i Genève hamnat i USA som professor vid en luthersk teologisk högskola. Hans mycket läsvärda bok om Luther och mystikerna utkom 1976. Den har underrubriken *A re-examination of Luther's spiritual experience and his relationship to the mystics*. Boken omfattar 285 sidor och är utgiven av Augsburg Publishing House, Minneapolis, Minnesota.

Boken är indelad i fyra huvuddelar. Den första delen, som är mest omfattande (ca 100 sidor) kallas *Theological Interpretations of Luther's faith* och svarar på frågor om varför luthersk teologi blivit så avvisande mot mystiken och både medvetet och omedvetet skjutit undan sådant hos Luther som anknyter till medeltida mystik. Den andra delen, *Luther's views on God, Man and Salvation*, plockar fram ur Luthers skrifter sådant som han har gemensamt med medeltida mystiker. Del 3, *Luther on the Reality of the Invisible*, anknyter Luthers tankar till moderna företeelser såsom ockultism, karismatik, läke-dom genom bön. Del 4 är en sammanfattning, *Conclusion*.

Ur det rika materialet vill jag plocka fram något.

Luthersk teologi

I en inledning nämner Hoffman som huvudmotiv till att luthersk teologi skjutit undan det hos Luther som förenar honom med mystiken 1) en konfessionalistisk strävan att skärpa motsatsen mellan protestantiskt och katolskt, 2) en intellektualistisk strävan att tolka Luther i logiska begreppskategorier, 3) en teologisk strävan att hävda teologin som en rationell vetenskap, som inte räknar med något övernaturligt.

Ganska kort behandlar Hoffman först sådan lutherskt konfessionalistisk teologi som företräds bl a av sk ortodoxa teologer på 1600-talet och i nutiden av en del konservativa lutheraner i USA. Denna form av kristendom söker ordna den kristna tron i logiska begreppskategorier (liksom medeltidens skolastiska filosofi). Betydelsen av privata upplevelser förnekas. Kristendomen skall kunna förklaras som allmänfattliga förnuftspåståenden (trots att de handlar om något som är höjt över allt förnuft). Att tro innebär att acceptera dessa påståenden. Luthers betoning av yttre bibliska fakta ställs av dessa teologer i kontrast till mystikernas upplevelser, som är vilseledande och utan teologiskt intresse.

Större utrymme ägnar Hoffman åt "liberal och neo-ortodox" teologi. Det är en lång rad teologer, främst tyskar från förra hälften av 1900-talet, som han granskar: Harnack, Holl, Seeberg, Hirsch, Bornkamm, Ebeling, m fl. Även några icke-lutherska teologer kommer med: Barth och Reinhold Niebuhr. Svenska luthersforskare nämns bara i förbigående: Söderblom, Ljunggren, Herbert Olsson. Aulén nämns bara i sammanhang med att hans tankar avvisats av amerikansk konfessionalistisk lutherdom. Nygren och Bring nämns inte alls.

I rätt stor utsträckning har de behandlade tyska forskarna samma argument mot mystiken, även om betoningen kan variera. Mystiken uppfattas genomgående som motsatsen till rätt biblisk, evangelisk

kristendom. Mystikern söker efter egen lycka. Genom bön och meditation söker mystikern nå enhet med Gud och upplever i sitt inre en släktskap med Gud. Den kristne besinnar däremot sitt ansvar inför Gud, han fruktar Guds dom. Rättfärdiggörelse innebär inte att i sitt inre uppleva förening med Gud, utan att acceptera tros läran om hur Gud genom Kristus rättfärdiggör syndare. Övning i bön och meditation leder inte närmare rättfärdiggörelse. Luther befriade människor från sådant och hänvisade dem till att gå ut i sin kallelse. Mystikens väg är falsk. Den representerar människans försök att nå Gud. Den står i klar motsats till bibelns budskap om Guds väg till människorna. I sin strävan efter inre upplevelser bortom tid och rum frigör sig mystikern från historien, medan däremot kristendom hänvisar till historiska fakta, som inträffat i tiden och rummet. Mystikern strävar, längtar, begär, den kristne tar emot och handlar. För mystikern är i ord svåruttryckbara känslor centrala, för den kristne är det centralt att med intellektet acceptera klart formulerade påståenden.

En del av dessa teologer menar, att den unge Luther visserligen var positiv till medeltida mystik men att den mogne Luther insåg det felaktiga i mystikens väg. En forskare som Niebuhr anser dock att Luther genomgående var alltför bunden vid mystikerna.

Hoffman riktar skarp kritik mot dessa teologer. Han menar, att de på ett mot både Luther och den medeltida mystiken otillbörligt sätt skärper motsättningarna. De skiljer inte mellan sådan mystik som Luther avvisade och sådan mystik som han uppskattade. De generaliserar och polariserar för att tillfredsställa sin tids krav på förnuftighet.

Efter "konfessionalistisk" och "liberal och neo-ortodox" teologi behandlar Hoffman "pneumatisk" teologi och tar då främst upp två tyska forskare, Otto och Vogelsang. Han har stor sympati för deras strävan att framhålla de "pneumatiska"

Martin Luther med doktorshatt. Gravyr 1521 av Lucas Cranach d.ä.

anförs Paulus ord i Rom. 8:26 om hur Anden i vårt inre "kommer oss till hjälp med utsägliga suckar".

Också i fråga om frälsningsuppfattningen finner Hoffman likheter mellan Luther och den tyska mystiken. I anknytning till det anförda Paulus-ordet talar de båda om suckan (gemitus) och om hänryckning (raptus) som kännetecken för kristen tro. Människan är samtidigt "gemitus" och "raptus". Luther kunde vittna om att han, på samma sätt som Paulus berättar om sig själv i 2 Kor. 12, blivit "uppryckt till tredje himlen". Men Luther var återhållsam i att tala om sina personliga upplevelser, för att inte rikta blickarna mot sig själv. Blickarna ska riktas mot Kristus, och upplevelserna kommer som en frukt av tron på honom. De är åtkomliga för alla människor, inte bara för experter. Under vandringen med Kristus upplever människan både "suckan" och "hänryckning". Liksom mystikerna använder Luther gärna uttryck från förhållandet mellan brud och brudgum som symboler för den kristnes liv med Kristus.

Luther betonar kraftigt att det inte är tillräckligt för den kristne att acceptera vissa yttre fakta om Kristus. Att uppleva Kristus i sitt inre, att låta sig förvandlas till likhet med honom, är det viktigaste. Dessa inre upplevelser är bevis på existensen av en andlig, övernaturlig värld, där också änglar och demoner hör hemma. För att inte komma vilse behöver man också de yttre ting, som möter oss i kyrkans ord och sakrament.

I en tredje, rätt kort huvudavdelning går Hoffman närmare in på Luthers förhållande till den andliga värld, där änglar och demoner hör hemma. I nutiden nämns änglar och demoner mest i samband med "ockultism". Luthers myckna tal om änglar och djävlar kan enligt Hoffman inte utan vidare "avmytologiseras" och psykologiseras. Men Luther avvisade sådan ockultism, som gör upplevelser av en andlig värld oberoende av Kristus och som tror sig på egen hand kunna se in i framtiden. Redan i bibeln står det, att märkliga under kan ske utanför Kristus och att det finns falska profeter som tror sig kunna se in i

Forts. på sidan 23

(andliga, övernaturliga) dragen i Luthers tänkande. Otto blev genom sin bok "Det heliga" känd för att framhålla det "numinösa" i kristen tro och i all religion. Just denna religiösa grundupplevelse är den bästa grunden för samförstånd också mellan protestantisk och katolsk kristendom, och det är den som kommer fram i mystiken. Kristen mystik betonar Kristi "numinösa, intuitiva, subjektivt upplevda, djupt personliga närvaro". Vogel-sang framhöll, att Luther tog avstånd från sådan mystik som gjorde Kristus obehövlig och som talade om människans egen klättring genom allt märkligare upplevelser upp till enhet med Gud. Den mystiken företräddes främst av Dionysius Areopagita. Men till den tyska mystiken, företrädd främst av Johann Tauler, var Luther positiv.

Luther

Efter att rätt fylligt (och med åtskilliga upprepningar) ha behandlat olika teologers syn på Luthers förhållande till den medeltida mystiken går Hoffman till Luther själv.

På tre områden, guds bild, människosyn och frälsningsuppfattning, finner han väsentliga likheter mellan vad Luther sagt och vad som sagts av medeltida tyska mystiker, främst Tauler.

I fråga om Gud inskräpte både Luther och Tauler skillnaden mellan Gud själv och våra begrepp om Gud. Gud är oåtkomlig för mänskligt tänkande, men han uppenbarar sig i Kristus. Kristus fanns inte bara en gång som människa utan finns som Gud i oss, i vårt inre.

I fråga om människosynen menar Hoffman att skillnaden mellan mystiken, som betonar människans släktskap med Gud, och luthersk kristendom, som betonar avståndet mellan människa och Gud, överbetonats. Både hos Luther och hos Tauler finner man uttryck för båda tankarna: människan har såsom skapad av Gud till hans avbild något gemensamt med Gud, samtidigt som hon upplever sin intighet inför honom. Som stöd för tanken om hur det i människans inre finns något som gör henne i stånd att sträva efter gemenskap med en osynlig Gud,

MÄSTER ECKHART

kristen mystiker och kättare

När man stöter på uttalanden som "Gud är ett rent intet" eller "Gud är en icke-existens bortom allt existerande" ("ein überseiendes Nichtsein"), så kan det röra sig om en radikal "Gud är död"-teolog, men det kan också vara fråga om en person som är mogen för mentalvård — eller kanske en mystiker.

Om vi stannar vid det sistnämnda alternativet, så passar dessa utsagor utmärkt väl in på en av medeltidens djärvaste religiösa tänkare — en människa som å andra sidan i hela sitt liv inte gjorde annat än skrev och predikade om Gud. Låter detta paradoxalt? Visst gör det, men när det gäller mystiker, får man vara beredd på att möta paradoxer.

Den åsyftade tänkaren är mästare Eckhart (ca 1260—1327), en av dominikanordens viktigaste lärare och ett av de största namnen i mystikens historia.

Vad är egentligen mystik, och vad är en mystiker? Dessa frågor har diskuterats i ungefär ett sekel i mystikforskningen. Enligt en modern mystikforskare, Frits Staal, har forskaren ofta definierat mystik utifrån den egna ideologin eller trosförankringen. Det skulle vara en av förklaringarna till varför vi har så många definitioner. Jag tror emellertid att ganska många skulle acceptera följande definition: "En mystiker är en människa som vittnar om en direkt enhetsupplevelse av en för henne 'objektiv' och högre verklighet. Denna upplevelse påstås vara utsägbart men visar sig vara av avgörande betydelse för vederbörandes fortsatta liv." Den så kallade högre, "objektiva" verkligheten kan av mystikern tolkas som en personlig eller en abstrakt Gud, men också som en Makt eller Kraft. Mystik blir då ett större begrepp som omfattar den mystiska upplevelsen, mystikerns tolkning av upplevelsen och hela den långa traditionen av mystiker genom tiderna.

Utifrån dessa bestämmelser råder det ingen som helst tvekan om att mästare Eckhart var en mystiker. Om Eckharts yttre liv vet vi mycket litet. Han föddes omkring 1260 i

Thüringen, inträdde i unga år i dominikanorden och var under en tid lärjunge till Albertus Magnus. I 30-årsåldern blev han prior för dominikanklostret i Erfurt, dåtidens politiska medelpunkt och även ett betydande andligt centrum. 1302—1303 undervisade han vid dominikanernas högskola i Paris, samma lärostol som tidigare innehafts av den berömda Thomas av Aquino. Eckhart lämnade Paris 1303 och var provincialprior för dominikanprovinns Sachsen i åtta år, en tid som måste ha varit fylld av praktiska göromål. Dominikanorden hade inte mindre än 51 manliga och 9 kvinnliga kloster i denna provins, och Eckharts uppgift var att besöka dem alla — enligt förordningen till fots. Fram till sin död omkring 1327 var Eckhart sedan verksam i både Strasbourg och Köln, några av dominikanordens förnämsta intellektuella centra. På ett dokument i Strasbourg kallades han "magister Ekehardus professor sacre theologie".

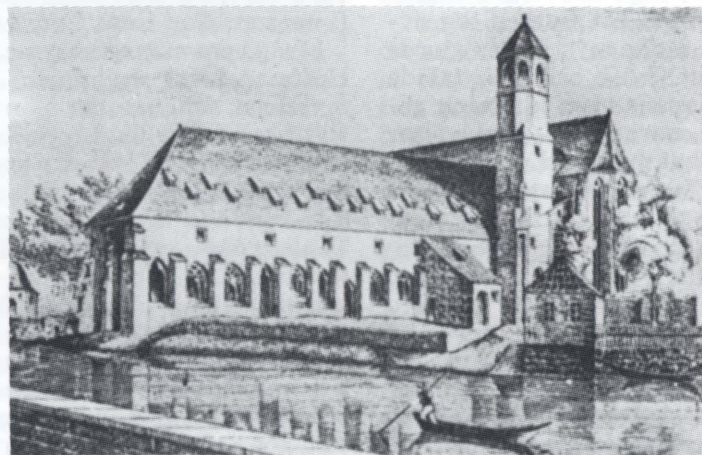
Det medeltida intellektuella klimatet var genomsyrat av nyplatoniska tankar, som under olika förklädnader förmedlades av ledande religiösa gestalter, ibland okunniga om dessa idéers ursprung. Men bland samtida kristna intellektuella hittar man väl knappast någon som påverkades så starkt som Eck-

hart. Ta till exempel hans gudsuppfattning! Den uppvisar mer än en likhet med ett par av den filosofiska mystikens största pionjärer. Jag syftar på nyplatonismens två största filosofer, Plotinos (200-talet e. Kr.) och Proklos (400-talet e. Kr.), vars skrifter på flera vägar nådde fram till medeltidens skolastik. Enligt Eckhart var ju alla utsagor om Gud meningslösa. Och inte heller Plotinos och Proklos menade att man kunde säga något meningsfullt om den Högsta Verkligheten. Men eftersom vi måste ge den ett namn för att överhuvudtaget kunna tala eller skriva om den, så ansåg de att det Ena, det som är ett och odelat, var lämpligast. Detta hänger ihop med grekernas gamla talfilosofi, som säger att talet ett är det mest fulländade. Om de hade haft en symbol för noll, så hade Plotinos möjligen föregått Eckharts beteckning på Gudomen som ett "intet".

Om denna gudsuppfattning diktade en med Eckhart samtida anonym författare dessa rader:

"Der Wise meister Echart
wil uns von niche san
Der dez nid enverstat
Der mag ez gode clan
In den hat nit gelvchet
Des gvdeliche schin."

(Den vise mästare Eckhart vill lära oss om "Intet"/dvs. Gudomen/.

Det gamla dominikanklostret i Erfurt.

Den som inte förstår det, må klaga det för Gud. I honom har det gudomliga ljuset lyst.)

Denna abstrakta, statiska beskrivning av Gudomen kompletteras av Eckhart med den traditionella, personliga Gudsforeställningen. Han skiljer alltså mellan Gudom (Deitas), det fullkomligt annorlunda, varom man inte kan säga något, och Gud (Deus), den medvetna, personliga, treeniga Gud. Förhållandet mellan Gudom och Gud är att Gud är Gudomens nödvändiga skapelse, som väljer fram ur Gudomens grund såsom ur en källa. Denna process karakteriserar Eckhart som en födsel. Skillnaden mellan Gud och Gudomen är att Gud verkar, är dynamisk, medan Gudomen inte verkar. Eller på medelhögtyska: "Got wirket, diu gotheit wirket niht, si enhat niht ze wirkenne, in ir ist kein wer".

Kärnan i Eckharts filosofiska mystik är att det inom människan finns en liten gudomlig gnista via vilken Gud eller t.o.m. Gudomen kan bli en levande verklighet. Hans predikningar och traktat handlar inte om något annat. Den samtida teologiska frågeställningen "Varför blev Gud människa?" utbyts av Eckhart med frågan "Hur skall människan kunna bli Gud?".

Målet för Eckhart är förening med Gud, eller med ett för honom typiskt uttryckssätt, att Gud födes i människans själ. Medlet är avskildhet. För att kunna förstå vad Eckhart menar med avskildhet behöver man kanske veta att han skiljer mellan själens *yttre* och *inre* öga. Det inre ögat är det "som skådar in i väsendet och mottager sitt väsen helt oförmedlat från Gud... Själens yttre öga är det som är vänt mot allt som är skapat". När Eckhart då säger "lägg bort allt som är ditt", så menar han alltså allt som har med det yttre ögat att göra. Och det innefattar inte bara alla varseblivningar av omvärlden, utan även alla foreställningar och begrepp.

Nu är detta något för den vanliga människan ganska svårattill. Men det är kanske lättare att foreställa sig denna process om man betänker att redan en sådan alldaglig aktivitet som koncentrerad läsning påverkar vår varseblivning. Vi kanske inte hör att det ringer på dörren eller känner att någon vidrör oss. Detta innebär att man kan upphäva en del av sin varseblivning. Och om det är möjligt, så kan man så småningom möjligen helt upphäva den.

Lite svårare blir det att fatta att även nästa våning i vår psykiska

Johannes XXII, påve i Avignon 1316—1334, enligt en gammal gravyr.

byggnad, våra foreställningar och begrepp, kan upphöra att bubbla fram i medvetandet. När man har lyckats med det, så har man stängt själens "yttre" öga, då har man nått avskildhetens stadium och då öppnas det "inre" ögat.

Det som till slut återstår är vad Eckhart, och många andra mystiker med honom, kallar "tomheten". Gör dig tom, säger han, så att du kan bli uppfylld. Att bli "uppfylld" är gudsfödelsen i människans själ, varigenom människan blir ett med Gud.

För att åskådliggöra gudsfödelsen i människans själ liknar Eckhart i en av sina predikningar människosjälens vid ett kärl, fyllt med vatten, vars botten är en spegel. Liksom kärlets botten inte kan spegla solen förrän kärlet befriats från varje innehåll som skymmer, från allt som grumlar vattnet, så kan inte heller själen spegla Gud förrän den befriats från allt "sitt eget".

När Eckhart skrev och predikade om denna gudsfödelse i själen, så använde han uttryck som väckte teologernas bekymmer. Några exempel är: "Gud och jag, vi är ett." "Jag kan aldrig se Gud om jag inte ser honom i samma (seende) i vilket Gud ser sig själv." "Mitt öga och Guds öga ett öga och ett seende och ett vetande." Som katolsk mystiker får man nämligen inte påstå sig vara *identisk* med Gud i den mystiska upplevelsen. Enligt den berömda religionshistorikern Friedrich Heiler finns det katolska mystiker som "inte vågar tala om själens identitet med Gud". I teistiska religioner som kristendomen, judendomen och islam, som betonar avståndet mellan Gud och människan, betraktas varje påstående om själens fullständiga sammansmältande med Gud som kätteri. Inom islam anklagades många mystiker för sådana uttalanden. I

några fall ledde de till och med till döden. När al-Hallaj på torget i Bagdad 922 utropade "Ana 'l Haqq" (jag är den skapande sanningen, dvs Gud) så ledde det till korsdöden.

Trots sin höga position inom dominikanorden kunde inte heller Eckhart undvika att bli misstänkt för kätteri. Under Strasbourg-tiden, i slutet av hans liv, påbörjades kätterprocessen. Eckhart väjdade till påven, som vid denna tid befann sig i Avignon, men Eckhart dog innan saken avgjorts. Omkring två år efter Eckharts död utfärdade påven Johannes XXII en bulla vari 17 av Eckharts satser förklarades kätterska och 11 *male sonantes* (illalåtande). Mot dem som tog dessa satser eller de skrifter, vari de förekommer, i försvar, skulle man förfara som mot kättare.

Trots påvebullan levde Eckharts lärar emellertid vidare, framför allt genom hans två personliga lärjungar Johannes Tauler (omkr. 1300—1363) och Heinrich Seuse (eller Suso, omkr. 1295—1366). Men Eckharts namn förblev så gott som okänt ända fram till 1825, då den katolske filosofen Franz von Baader "återupptäckte" honom och gjorde bland annat Friedrich Hegel uppmärksam på honom. Intresset var därmed väckt, och litteraturen om Eckhart började växa.

Eckhart har även haft ett visst inflytande på svenska författare. Vilhelm Ekelund talar om "den klara sjön Meister Eckhart", och Hans Larsson har kallat honom "en tänkare för alla tider och alla människor, för lärd och olärd, för huvud och hjärta". Hjalmar Gullberg fördjupade sig i Eckharts mystik, och i Dag Hammarskjölds "Vägmärken" citeras han ofta. Allt detta tyder på att de ofta citerade orden av Eckhart att "Ein Lebeweiser gilt mehr denn tausend Lehrmeister" gäller för honom än idag.

Litteratur

Mästare Eckehart: Traktater och latinska skrifter. Urval, översättning och kommentarer av Bertil Brismann. Natur och Kultur, Stockholm 1966.

Mästare Eckehart: Predikningar. Urval, översättning och kommentarer av Bertil Brismann. Natur och Kultur, Stockholm 1961.

Sven Lönborg: Ekkehart, ur mystikens tankevärld. Wahlström & Widstrand, Sthlm 1931.

Hans Hof och Wilfrid Stinissen: Meditation och Mystik. Verbum, Stockholm 1972. (Innehåller ett kapitel om Eckhart s. 176—218. Lämplig som introduktion.) H. Ludin Jansen: Mestare Eckehart. Gyl-

Forts. på sidan 23

ÄR DET SKÖNT ATT DÖ?

Det är högst naturligt att vår tid vänder sig till nya ämnen. Vi har fått en fredsforskning. Och vi har fått en dödsforskning. Den senare har strängt taget pågått i hundra år, men den börjar breddas nu och tränga ut till många människor.

1975 publicerades i Amerika en bok med titeln *Life after Life*. Författaren Raymond A. Moody, M.D. Företal av Elisabeth Kubler-Ross, M.D. I litet paperbackformat omfattar skriften 190 sidor. Dess historia som tryckalster är följande:

Mockingbird edition november 1975
andra upplagan december 1975
tredje upplagan mars 1976
fjärde upplagan maj 1976
Bantam edition november 1976
därefter nytryckt två gånger ytterligare.

På omslaget kan man läsa följande: *Den häpnadsväckande bestsellern som berättar verkliga erfarenheter av människor vilka blivit förklarade kliniskt "döda"... skildringar som är så likartade, så medryckande, så överväldigande positiva att de kan komma att för alltid förändra mänsklighetens syn på liv, död och andligt överlevande.*

Rubriken på bokens första sida lyder: *Hur är det att dö?* Frågan besvaras genom några citat från människor som berättat:

"All smärta försvann."

"Jag färdades genom detta svarta vakuum med oerhörd hastighet."

"Det var en känsla av yttersta frid och ro, alls ingen fruktan."

"Jag befann mig i en mycket mörk och mycket djup dal. Senare tänkte jag: Nu vet jag vad Bibeln menar

med 'dödsskuggans dal' för nu har jag varit där."

"Då jag kommit tillbaka bara grät jag i omkring en veckas tid för att jag var tvungen att leva i den här världen sedan jag sett den andra."

"En hel ny värld avslöjades för mig... Jag tänkte hela tiden: Det är så mycket jag måste lära mig förstå."

"Jag hörde en röst som sade mig vad jag måste göra — återvända — och jag kände ingen fruktan."

Författaren, Raymond Moody, är en ung man; han tog sin fil.dr-examen år 1969 vid universitetet i Virginia. Han är filosof med särskilt intresse för etik, logik och språkfilosofi. I tre år var han lärare vid ett universitet i North Carolina, men sedan beslöt han sig för att studera medicin, specialisera sig på psykiatri och sikta på ett ovanligt slutmål. Han säger att han vill undervisa i medicinens livsåskådning (the philosophy of medicine) vid någon medicinsk fakultet.

Saken är den att hans intresse för döden väcktes genom en serie omständigheter; han har kommit att ägna uppmärksamhet åt märkvärdiga fenomen som tycks åtfölja dödsfall, och hans djupaste fråga gäller dödens innebörd. Är döden ett insomnande för alltid? Eller betyder den övergång till en ny form av tillvaro?

Sina informationer har Raymond Moody fått från personer av tre kategorier. Den första gruppen är sådana som återvänt till livet sedan man trott dem döda; ibland har de högtidligen blivit dödförklarade av läkare. Den andra gruppen utgörs av människor som varit döden nära

och därvid haft sådana upplevelser som Moody menar vara typiska kring dödsfall. Och den tredje gruppen utgörs av personer som verkligen dött och som under sina sista stunder berättat något om sina erfarenheter för de kringstående. Dessa har i sin tur berättat vidare; när det gäller den sista gruppen blir det därför fråga om underrättelser i andra hand.

Vad som intresserat publiken mest är skildringar av dem som verkligen menats och i många fall av läkare förklarats vara avlidna. Och det är övervägande detta material som Moody lägger fram i sin bok.

Vissa återkommande, likartade drag i berättelserna har frapperat författaren starkt. Han skriver:

"Vad som förvånat mig ända sedan jag började intressera mig för dessa frågor är att redogörelserna uppvisar så stora likheter, trots att de kommer från människor med högst varierande bakgrund både i fråga om religion, bildningsgrad och social ställning... Likheterna är faktiskt så stora, att man med lätthet kan peka ut omkring femton moment som ständigt på nytt återkommer i mängden av det material jag samlat."

Moody nämner och kommenterar en rad av dessa moment. *Upplevelserna är svårbeskrivliga, språket har inte adekvata ord. — Patienterna berättar ofta att de hört hur man förklarat dem döende eller döda. — Känsla av djup frid inträder. — Det är vanligt med ljudfenomen, ofta obehagliga men ibland också mycket vacker, majestätisk musik. — Man omsluts av ett stort mörker, en svart tunnel genom vilken man färdas. — Man upplever hur medvetandet eller själen befinner sig utanför kroppen, som veder-*

börande ofta iakttar på avstånd från "sig själv". — Detta slags upplevelser skildras ganska utförligt. — *Man blir medveten om närvaron av andra väsen. — Minnespanorama, man upplever i snabb följd med stor klarhet scener ur sitt liv. — Man kommer till ett slags gräns, nu gäller det om man skall återvända eller föras vidare. — Typiska drag vid återvändandet till livet. — Hur det är att sedan berätta för andra vad man erfarit. Man blir bemött med skepsis eller betraktad som konstig. — Vilken verkan upplevelserna har på ens senare liv. Det känns som om man fått en viktig läxa. Livet ter sig djupare, mäktigare, dyrbarare än förr. Kärleken till medmänniskan blir mera betydelsefull. Detta avsnitt slutar med följande ord:*

"Ingen av dem jag talat med har sagt att han utgått ur den nya erfarenheten med en känsla av moralisk 'rening' eller fullkomning. Ingen jag talat med intar någon 'jag-är-heligare-än-du'-attityd. Många har i själva verket särskilt framhållit känslan att de ännu bara provar och söker. Deras vision gav dem nya mål, nya moraliska principer och en ny beslutsamhet att försöka leva efter principerna, men ingen känsla av ögonblicklig frälsning eller moralisk felfrihet."

Vidare brukar dessa upplevelser efterlämna en ny syn på döden. Fruktan brukar försvinna.

Vad som gör djupast intryck bland de olika momenten är emellertid vad Moody kallar *The Being of Light* — *Ljusgestalten* eller *Ljusvarelse*. Ofta tycks det börja med att ett ljus skymtar svagt (t. ex. i andra änden av "den svarta tunneln"). Sedan blir skenet hastigt klarare till dess det når "en överjordisk strålgång"; det känns överväldigande men många som upplevt fenomenet påpekar särskilt att det inte bländar synen eller gör ont.

Det är alltså ljus man ser. Samtidigt sägs enstämigt att det är fråga om en person; och därtill en mycket utpräglad personlighet. Obeskrivlig godhet och värme strömmar ut mot den döende; man känner sig helt omgiven av och in dragen i denna sfär av personlig kärlek.

Så tillvida är upplevelsen likartad. Men, säger författaren, det är intressant att olika människor identifierar ljusgestalten på olika sätt. De flesta kristna menar att det är Kristus de möter. Två judar, en man och en kvinna, menade att det var en "ängel" de såg. Därmed ville de inte ha sagt att väsendet hade vingar eller spelade harpa, inte ens

att det framträdde i människoliknande skepnad. De hade en *ljusupplevelse* och den uppfattade de som möte med en vägledare eller en budbärare. (Ordet ängel lär ju betyda sändebud.)

Vidare nämner Moody en man som aldrig fått någon religionsundervisning alls och inte hade någon religiös tro överhuvudtaget. Men han hade också uppfattat just en ljusvarelse — *a being of light*. För övrigt användes precis samma uttryck av en kristen kvinna; trots sin religion kände hon sig tydligen inte tvungen att använda ordet Kristus.

Till fenomenet hör också följande:

Ljusvarelse börjar "tala" med den döende, kommunicera med honom. Man hör ingen vanlig fysisk röst, det känns som direkt tanke- och känslöverföring. Budskapen är oerhört klara. Man kan omöjligt ta miste på vad ljusgestalten vill säga, och man själv har ingen möjlighet att ljuga för honom.

Detta fria ohindrade utbyte sker inte via något speciellt språk. Vad som sker är att ljuset skickar in en tanke i den döende människa han nalkats på så dramatiskt sätt, och denna tanke blir omedelbart förstådd. Bland de formuleringar Moody hört är dessa: "Är du färdig att dö?" — "Är du beredd att dö?" — "Vad har du gjort av ditt liv, vad har du att visa mig?" Eller: "Vad har du gjort som känns tillräckligt?" De båda första formuleringarna betonar beredskapen, de senare vad människan utträttat. Ibland sammanfattas båda delarna, en kvinna sade så här:

"Det första var att han liksom frågade mig om jag var redo att dö, eller vad jag hade utträttat med mitt liv som jag ville visa för honom."

Och även om formuleringarna varierar tycks det som vore den innersta meningen mycket likartad. Sålunda uttryckte en man saken på följande sätt:

"Rösten frågade: 'Är det värt det?' Och därmed menade den om det liv jag levat föreföll mig att ha varit värt att leva — i denna stund när jag visste vad jag nu visste."

Alla understryker att denna fråga, hur avgörande viktig och djupt känsloladdad den än må vara, inte ställs i någon dömande anda. Alla tycks ense om att ljusvarelse inte utfrågar dem på något anklagande eller hotfullt sätt; tvärtom känner de hur en förstående och fullkomlig kärlek strömmar dem till mötes, hurtant deras svar på frågan än må utfalla. Avsikten tycks endast vara att få dem själva att övertän-

ka sitt liv, att få dem att öppna sig. Om man så vill kan man kalla det en sokratisk fråga, en som inte ställs för att den frågande vill bli informerad om något utan för att hjälpa den tillfrågade på hans väg mot sannfärdig självkänedom.

Här är några ordagranna återgivanden av vad människor berättat.

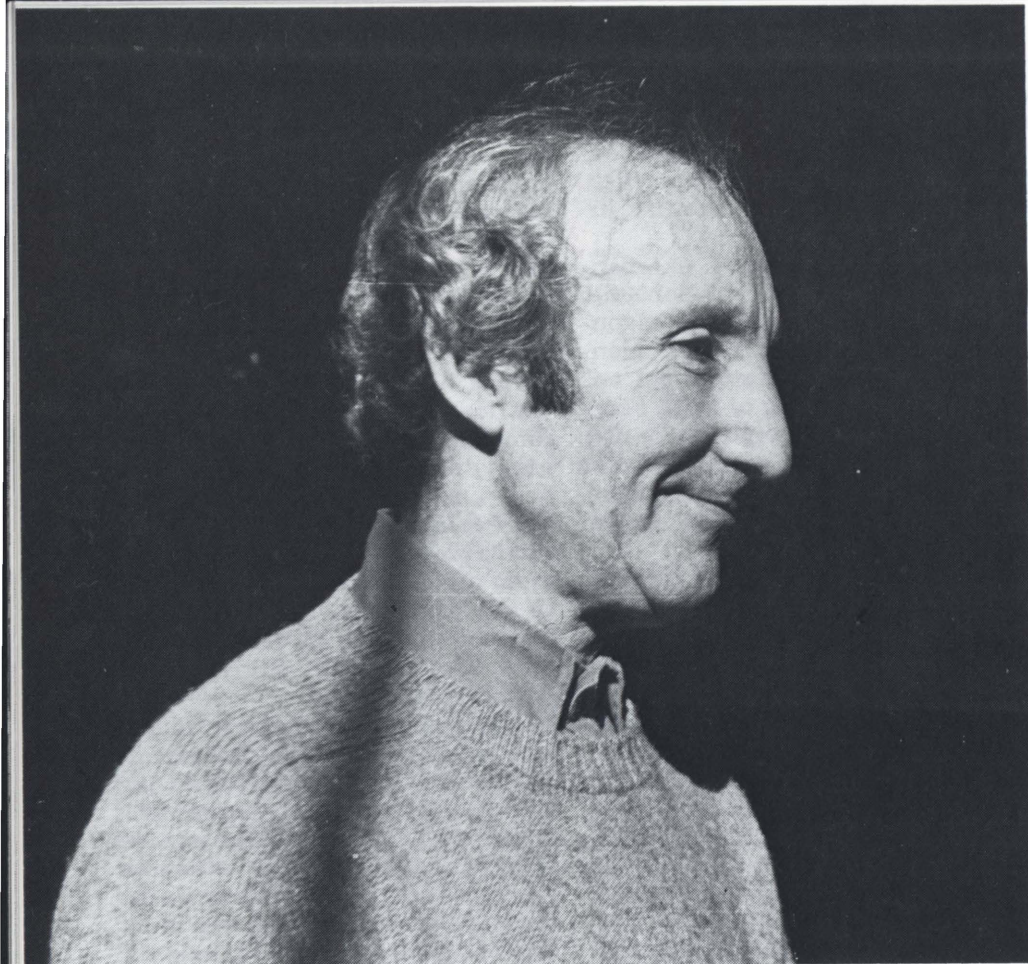
"I. Jag hörde läkarna säga att jag var död, och då började det kännas som om jag tumlade eller flöt på något sätt genom detta stora mörker — mörkret liksom omslöt mig. Det finns inte riktiga ord för att beskriva detta. Allting var så svart utom att jag lite längre bort kunde se det här ljuset. Det var mycket lysande men inte så värst stort då först. Det blev allt större då jag kom närmare."

Jag försökte komma fram till ljuset därborta för att jag kände att det var Kristus, och det var dit jag ville nå. Det var ingen skrämmande erfarenhet utan mer eller mindre skönt alltsammans. För eftersom jag är kristen hade jag strax associerat ljuset med Kristus, som sade: 'Jag är världens ljus.' Jag sade till mig själv: 'Ifall jag håller på att dö och om det är på det här sättet, då vet jag vem det är som väntar på mig i ljuset därborta.'

"II. Jag steg upp och gick ut i hallen för att få något att dricka, och det var då — upptäckte de senare — som blindtarmen brast. Jag blev mycket svag och föll omkull. Och så började jag känna hur jag liksom var på drift, mitt riktiga jag rörde sig inne i min kropp och utanför kroppen också, och jag hörde vacker musik. Jag flöt vidare genom hallen och ut genom dörren till portvalvet. Där tycktes det nästan som om det började samlas moln runt omkring mig, eller egentligen en rosafärgad dimma, och sedan flöt jag rakt ut genom porten precis som om den inte funnits, upp i detta rena kristallklara ljus, ett allt upplysande vitt ljus. Det var så vackert och så klart, så strålande, men det skadade inte ögonen. Det är inte något sådant ljus som man kan beskriva på jorden. I själva verket såg jag inte någon person i detta ljus, och ändå har det en särskild identitet. Det är den fullkomliga förståelsens och den fullkomliga kärlekens ljus."

En tanke kom: 'Älskar du mig?' Det var inte precis någon fråga, men innebörden av vad ljuset sade var nog denna: 'Om du älskar mig, då skall du gå tillbaka och fullbor-

Forts. på sidan 24

John Beloff fotograferad av sin son Bruno, 13.

Paranormala fenomen finns men är svåra att bevisa

Intervju med John Beloff

Dr John Beloff är psykolog, lärare vid universitetet i Edinburgh. Han är också en ledande person i den parapsykologiska världen, ordförande i det engelska *Society for Psychical Research* sedan 1974 och f.d. ordförande i den internationella *Parapsychology Association* (1974). Det sägs ibland, humoristiskt, att Beloff är lustig, för han får aldrig några positiva resultat av sina parapsykologiska experiment.

Sökaren har ställt tio brevfrågor till honom, vilka han utan dröjsmål har besvarat.

Vad har Ni personligen för motivation för det parapsykologiska intresset? Hur började det hela för Er del?

— Till skillnad från många jag känner som börjat syssla med parapsykologi, kan jag inte säga att det paranormala någonsin har trätt in i

mitt eget liv, i någon form — vad psykiska förmågor eller erfarenheter beträffar kan man säga att jag varit "tondöv". Jag är också uppfostrad att betrakta sådana saker som nonsens. Men när jag började titta i litteraturen på området, insåg jag att det kanske fanns fenomen som inte kunde förklaras i överensstämmelse med den konventionella vetenskapliga synen på verkligheten. Jag drogs alltså till parapsykologin, eftersom jag uppfattade den som en spännande intellektuell utmaning. Mitt engagemang ökade, sedan jag gett ut min bok *The Existence of Mind* 1962, i vilken jag inkluderat ett kapitel om det paranormala.

Det har sagts bland parapsykologerna att det finns ett klart upprepbart resultat inom parapsykologin, och det är att Ni inte får några positiva resultat av Era experiment. Vad säger Ni om det?

— Det är alldeles riktigt att nästan inga experiment, som jag publicerat, har gett de positiva resultat som jag sökt. Till slut har en myt uppstått bland parapsykologerna att jag är en besynnerligt olycklig experimentator. Jag kallar detta en "myt", eftersom det bortser från det faktum att min situation är typisk för det stora flertalet forskare som gör parapsykologiska experiment. Detta är med säkerhet riktigt vad beträffar mitt eget land — den nästan ende brittiske experimentellt inriktade parapsykolog i modern tid som fått betydande, positiva resultat är framlidne dr S.G. Soal. Men som följd av åtskillig kritik har hans arbete under senare år blivit så starkt ifrågasatt att föga återstår av hans trovärdighet. Det finns några forskare i Amerika som lyckas få positiva resultat med nästan alla experiment de gör, men dessa är de stora undantagen. Så Er fråga varför jag inte får positiva resultat är i själva verket en del av en större fråga varför lyckade experiment är så sällsynta. Om jag kunde besvara den frågan, då vore parapsykologin redan långt mer framskriden än den är. Allt jag kan säga är att det nu ser ut som om experimentatorn själv spelar en roll vid frambringandet av fenomenen, så att han, utan att inse det, åtminstone delvis är sin egen försöksperson. Därav följer att framgångsrika experimentatorer är lika sällsynta som goda försökspersoner.

Skulle Ni kunna beskriva några av Era experiment?

— Det skulle bli tröttsamt för läsaren med en detaljerad redogörelse för olika experiment som jag prövat på, även om här funnes plats till det, eftersom, som jag nyss sagt, inget av dem har gett det resultat jag hoppats på. På det hela taget har min inställning varit eklektisk, dvs. jag har aldrig under någon längre tid följt en enda linje, utan jag har för det mesta försökt följa upp vissa uppslag i litteraturen, vilka förefallit mig lovande och praktiskt utförbara. Ibland har jag gjort försök som, fastän de inte har lyckats för mig, visat sig framgångsrika, när de senare tagits upp av andra forskare. 1961 publicerade jag t.ex. min första forskningsuppsats, i samarbete med en fysikstuderan-

de, med redogörelse för experiment där vi försökt få försökspersoner att påverka sönderfallshastigheten hos en radioaktiv substans. Fastän våra egna försökspersoner endast fick slumpmässiga resultat, lyckades några år senare både Remy Chauvin i Frankrike och Helmut Schmidt i Förenta staterna demonstrera PK-effekt på radioaktivt material. Och 1967 publicerade jag tillsammans med min forskningsassistent en rapport om ett ESP-experiment, där vi hade använt "väntetekniken", varunder försökspersonen försattes i ett djupt avslappnat tillstånd, innan han ombads gissa på målbilder. Vi erhöll endast slumpresultat, men den tekniken har sedan använts med storartad framgång av William Braud i Amerika. Men på senaste tiden har jag mer och mer överlåtitt experimenterandet åt mina studenter, som är bättre på det än jag och inte demoraliserade av många misslyckanden.

Är enligt Er uppfattning telepati, klärvoajans, prekognition och psykokinesi verkliga fenomen? Har deras existens bevisats?

— Enligt min uppfattning är alla de fenomen som Ni nämner verkliga. Men när vi talar om "bevis", måste vi göra klart för oss vad detta innebär. Som jag uppfattar det, kan inget fenomen inom vetenskapen sägas vara "bevisat" eller "bekräftat", förrän det blivit möjligt för vilken kompetent vetenskapare som helst, som kan hysa tvivel på dess existens, att göra de experiment som fordras för att övertyga sig om att fenomenet finns. Det är naturligtvis sant att vi i praktiken lutar på en massa saker inom vetenskapen, eftersom vi t.ex. lutar på auktoriteter, men detta beror på att det i sista hand är möjligt att kontrollera påståendena. Tyvärr är detta ännu inte fallet inom parapsykologin. Det mesta vi kan göra är därför att bilda oss en uppfattning på grundval av det material som finns tillgängligt.

Vem är enligt Er uppfattning den mest framstående parapsykologen i världen i dag — och varför?

— Det finns för närvarande många utmärkta parapsykologer, och det är en olidlig uppgift att nämna vissa namn framför vissa andra. Utan tvivel finner man de mest framstående parapsykologerna främst i Amerika, fastän jag skulle kunna nämna en av Era egna landsmän, Martin Johnson, en svensk psykolog som nu innehar en lärostol i parapsykologi vid universitetet i Ut-

recht, Holland. Men jag tror att jag överst på min ärelista skulle placera dr Helmut Schmidt, en förutvarande fysiker som nu är verksam vid Mind Science Foundation i San Antonio, Texas. Hans fyndighet att konstruera nya apparater och att komma på nya forskningsmetoder, såväl som hans sofistikerade teoretiska och matematiska modeller, gör honom enligt min mening oöverträffad inom vårt område. Men jag skulle också vilja ge högt betyg åt Charles Honorton vid Maimonides Medical Center i New York för hans arbete med ESP i förändrade medvetandetillstånd. Och det finns många andra som jag hyser stor beundran för, t.ex. dr Ian Stevenson, vars ingående fältstudier av reinkarnationsfall i skilda delar av världen har gett studiet av spontana fenomen en ny akademisk standard. Men Stevensons forskning ligger litet vid sidan av huvudströmmen inom nutida parapsykologi, den experimentella forskningen.

Vad har Ni för uppfattning om Uri Geller — och om illusionisten James Randis kritik av honom?

— Parapsykologerna är ännu mycket oeniga om Uri Geller. Men personligen tycker jag att han, trots sina uppenbara brister som tänkbar försöksperson, förtjänar vår tacksamhet för att på nytt ha vitaliserat parapsykologin i en tid då den börjat stagnera litet. Att det t.ex. i dag finns ett antal fysiker, som jag skulle kunna nämna, vilka dragits till parapsykologin och nu gör viktiga insatser här, beror helt och hållet på Geller och på de olika effekter som hans framträdanden haft på allmänheten, där det nu finns massor av människor, mest barn, som säger sig kunna göra samma saker som Geller. Men Geller själv hör naturligtvis också hemma i underhållningsvärlden, där man gör stora affärer, och det är mycket sannolikt, tror jag, att han är bra på illusionistkonster, vilka han skickligt använder för att hjälpa upp sina offentliga framträdanden.

Jag ser att Ni själv nyligen har skrivit om Randis bok, där Geller angrips. Jag har förstås också läst boken, men eftersom jag inte förstår svenska, vet jag inte om vi har samma mening om den. Randi är ju mycket skicklig i att efterlikna Gellereffekten med trick, men trots att han inte gärna berättar så mycket om trollkonsternas hemligheter, är det uppenbart, om man läser honom noga, att det enda sätt på vilken han kan böja metallföremål är att i det avgörande ögonblicket byta

Dr Helmut Schmidt vid en av sina apparater. (Bild: Bertil Falk.)

ut ett normalt föremål mot ett annat, som är böjt, och sedan göra ett trick med detta och visa upp det. Det är givetvis omöjligt för Randi att böja ett metallföremål, som hålls i ena änden av en experimentator, om denne först försäkrat sig om att det fortfarande är oböjt. Men det är just detta som Geller har gjort vid flera tillfällen inför många vittnen. Sedan Randis bok kom ut, har en bok med titeln *The Geller Papers* getts ut i redaktionen av Charles Panati, en vetenskaplig journalist. Den innehåller många imponerande redogörelser av vetenskapsmän för fenomen som Geller åstadkommit under testbetingelser. Jag skall här endast nämna ett test som gjordes av en forskare vid Naval Surface Weapons Center, nära Washington D.C. Geller uppmanades att böja ett stycke "nitinol", en ovanlig legering, som har ett "minne", så att när ett sådant föremål upphettas i kokande vatten, efter att ha böjts, återtar det den form det fick när det tillverkades. När Geller böjde en bit av denna metall, förlorade den sitt "minne" och återtog inte sin ursprungliga form, när den upphettades.

Det kan kanske intressera Era läsare att få veta att i september förra året hölls en viktig sammankomst vid tekniska aluminiumcentret i Paris, där den franske psykikern J.-P. Girard testades under mycket stränga förhållanden i närvaro av presidenten för vetenskapsakademien och ett antal metallurger, journalister, jurister och trollkarlar. Girard säger sig kunna påverka metaller paranormalt på samma sätt som Uri Geller. (Han är

också känd för att vara en skicklig trollkarl!) Jag har läst en rapport som sammanställts av en av de franska trollkarlar som var närvarande, "Ranky", vilken liksom Randi påstår att han genom trick kan upprepa det mesta i den vanliga Geller-repertoaren. I denna rapport förklarar han att han bevittnade fenomen som han var helt oförmögen att förklara som trick. Han nämner också att de båda illusionisterna David Berglas och James Randi, som trätt fram som de mest avgjorda skeptikerna i fråga om Geller-effekten, var inbjudna att närvara, men av någon anledning uteblev de.

Vad anser Ni om engelsmannen Matthew Manning?

— Jag har haft viss personlig kontakt med Girard men inte med Manning, vilken tycks undvika brittiska forskare. Jag tror att Manning har många olika slag av psykisk begåvning, fastän inte i samma storleksklass som Gellers fenomen. Svårigheten är enligt min uppfattning att han blivit förstörd genom för mycket publicitet vid alltför unga år, och detta har gjort honom oduglig som försöksperson i seriös forskning. Hans bok *Länken* är en fascinerande läsning, men det hade varit långt mer värdefullt om den skrivits av en expert på poltergeistfenomen och inte av honom själv. När jag jämför Mannings självbiografi med Gellers, framstår Manning för mig som den bäst skolade av de två, men bägge är oförbätterliga publicitetssökare, och detta minskar tråkigt nog deras värde för parapsykologin.

Skulle Ni vilja säga något om förklaringen till paranormala fenomen? Är spiritualismen en relevant förklaring till några av dem?

— "Förklaring" är kanske ett alltför starkt uttryck. Jag tvivlar på att vi kan förklara ens de vanliga mentala fenomenen, såsom perception och minne, fastän vi kan förbinda dessa med vissa fysiologiska mekanismer, men säkert är att ingen kan förklara paranormala fenomen. Det finns naturligtvis många skilda teorier om dem. För närvarande, när åtskilliga fysiker är verksamma inom detta område, förekommer en massa spekulationer om att psykiska fenomen kan ha samband med vissa aspekter av kvantumfenomenen. Eftersom jag själv är dualist och gör skillnad mellan medvetande och hjärna, är det naturligt för mig att tänka på psykiska fenomen som manifestationer av medvetandet i ögonblick när detta är befriat

från sitt fullständiga beroende av hjärnan. Man kan kalla detta för min "modell", om man vill, men det är inte vad man inom vetenskapen skulle kalla en förklaring.

När Ni nämner "spiritualismen", antar jag att Ni avser vad jag skulle kalla "överlevnadshypotesen". Möjligheten att vissa psykiska fenomen, i synnerhet meddelanden genom medier, kan bero på ingripanden av "andar", dvs. diskarnerade väsen som motsvarar särskilda avlidna människor, kan ingen parapsykolog förbigå, fastän jag inte anser att existerande fakta tvingar fram den hypotesen. Men om överlevnad är ett faktum, så är detta bara ännu ett psykiskt fenomen som vi måste förklara och inte i sig självt en förklaring av psykiska fenomen på det hela taget.

Anser Ni att parapsykologer i allmänhet är alltför okritiska? Detta är, som Ni vet, dr Eric Dingwalls mening.

— Dingwall har helt fel. En parapsykolog är en person som ständigt är på defensiven. Om han inte är ytterst försiktig, när han gör påståenden eller drar slutsatser, förlorar han snart sina kollegers respekt, för att inte nämna sina vetenskapliga kollegers respekt i allmänhet. Jag skulle vilja säga att det finns få områden som ger bättre träning i kritisk attityd gentemot bevismaterial än parapsykologin. Olyckligtvis finns det ingen copyright på en benämning och inga formella professionella krav, som skall uppfyllas, så vem som helst som känner

sig manad "att fuska i det ockulta", som Ni uttryckte det i Ert brev, kan kalla sig parapsykolog. Personer som saknar de mest elementära begrepp om vetenskaplig metodik, lyckas ofta dra till sig stor uppmärksamhet, och därigenom kommer hela området i vanrykte.

Vad skulle Ni vilja säga om parapsykologin i dag? Hur bör den gå vidare?

— Inom vetenskapen kan det inte finnas några recept på hur man gör upptäckter. Ingen kan säga på förhand från vilket håll nästa stora framsteg skall komma. Inom parapsykologin kan vi endast hoppas att så många som möjligt skall följa sina egna ingivelser eller hypoteser och använda de bästa tekniker som den moderna teknologin kan ställa till vårt förfogande, och att ett eller annat av dessa skilda sätt att angripa problemen skall visa oss vägen framåt. Vad vi främst bör sträva efter är enligt min mening att få experimentresultat som lätt kan upprepas. Innan detta har skett, kommer framstegen oundvikligen att gå långsamt och vara osäkra, och det kommer att fattas pengar för forskning. För vem vill satsa pengar på ett projekt där chansen för en rimlig utdelning är så liten? En del pessimister har, liksom dr Rolf Ejvegård, gjort gällande att det är de psykiska fenomenens natur att de inte kan upprepas på befallning. Han kan ha rätt, men vi måste fortsätta hoppas att han har fel. I annat fall syns parapsykologins framtid mycket dystert.

Luthersk kristendom Forts.

framtiden. Vad läkedomsunder beträffar, visar Hoffman att Luther alls inte var främmande för att människor kan bli friska genom bön på ett sätt som i nutiden förknippas särskilt med karismatiska rörelser och som i bibeln nämns bl a i 1 Kor. 12.

*

I en avslutande sammanfattning säger sig Hoffman vilja 1) betona mystiken som ett ofrånkomligt element i Luthers erfarenhet av rättfärdiggörelse. 2) framhäva att elementet av mystik nästan helt skurits bort av en alltför rationaliserande teologi, 3) anta att Luthers andliga erfarenhet troligen kan vinna ny förståelse i vår tid, som på många områden, inte bara i teologi, präglas av revolt mot alltför ensidig intellektualism.

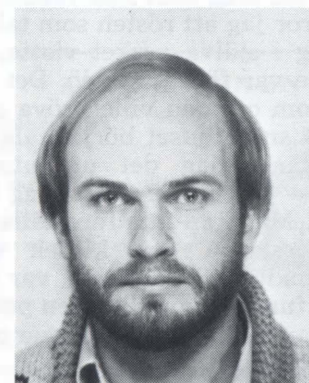
Ganska kort bemöter Hoffman i sina slutord också eventuella anklagelser att mystik inte skulle leda till ett handlingskraftigt, moraliskt liv. Nutida mystiker (Teilhard de Chardin och Dag Hammarskjöld nämns som exempel) bevisar motsatsen. Kristi närvaro i oss, som mystiken betonar, ger oss kraft att handla i moraliskt ansvarstagande.

*

Hoffmans bok vill jag gärna rekommendera både till lutherskt kristna

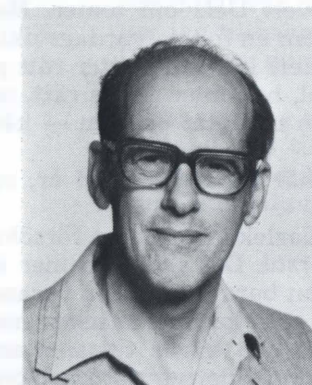
Mäster Eckhart Forts

dendal Norsk Forlag, Oslo 1970 (1949). (Liten pocket på drygt 80 s. också lämplig som introduktion.)

Antoon Geels är född i Holland. Han är doktorand i religionspsykologi, med speciell inriktning på mystiken, både den klassiska, historiska mystiken och nutida varianter av den. Han vill försöka förstå den mystiska upplevelsen och vilka faktorer som påverkar tolkningen av den.

som känner sig främmande för mystik och meditation och till dem som uppskattar mystik och meditation men känner sig främmande för luthersk kristendom. Bland de senare finns både kristna och icke-kristna. Själv är jag mycket tacksam över att ha fått läsa boken. Den ger mig hjälp att för egen del praktisera både meditation och luthersk kristendom utan att uppleva den samsättningen som omöjlig.

Sten Rodhe är lektor i religionskunskap. Tillsammans med Erland Sundström har han författat läroboken "Religionskunskap för gymnasieskolan". Sedan 1930-talet har han, själv kristen, varit intresserad av hinduismen. Efter studier i sanskrit, indologi och religionshistoria disputerade han 1946 på avhandlingen "Deliver us from evil — studies on The Vedic ideas on salvation". Han mediterar regelbundet enligt zen-metoden.

DIKT

O Gud
lär mig
att fånga glädjen i ögonblicket
att se dig där
Ge mig kraft
att föra kunskapen vidare
till alla
som förtvivlat fastnat
i fördomarnas sega klister
om vad lycka egentligen är
till alla
som bara drömmer framåt
mot nya lyckokänslor
inbakade i plast och plåt
till alla
som helst tänker bakåt
på minnenas blekgula glädje
Lär oss att förstå
att glädjen finns djupast
just nu och här
att det är detta
vi alla måste upptäcka
de små tingens storhet:
Det röda lövets väg mot marken
Barnens skratt från gatan
Den vänliga blicken ur
okända ögon
Daggens droppar på grässtrået
Handen som varsamt söker din
Här finns den
naturligt
spontant
utsprungen direkt ur
den store anonyme
mästarens hand

Eva Jagrell-Åkesson

Tempelblommor i det buddhistiska klostret i Maharagama, Sri Lanka, fotograferade av Rein Vålme.

Sven Magnusson

"Flygande tefat" ... vad säger vetenskapen?

Pris 45:— inkl. moms

I varje bokhandel eller direkt från

Zindermans förlag

Box 310

401 25 Göteborg 1

Tel. 031/13 78 32

FÅ DERES HOROSKOP

stillet og tilsendt for 35 svenske kr.
Send fødselsdato, klokkeslet og fødested til

Peter Sørensen

Havrevej 12, DK-2700 Brønshøj,

Danmark

STRESSAD!

Avslappning — Yoga
och Andningsteknik
på Kassettinspelning 20 Kr.

Namn .....

Adress .....

till L. M. van Louwe, Kransgatan 5
821 00 Bollnäs

SERIÖS ASTROLOGI

En sann väg till ökad människokunskap,
förståelse och självkänedom.
Privatkurs för nybörjare. Ni lär Er även
ställa och tyda Ert eget horoskop.

Karla Blüthgen 08/52 21 60

Per Ragnar: Reflexioner

Den här våren går för mej helt i Kärlekens tecken. Dels kommer jag ut med en diktsamling, som heter "Kärlekar" (Zindermans) dels turnéerar jag landet runt, i Riksteaterns regi, och pratar kärlek. Kåserar lite kring detta väldiga, påtagliga och ogripbara

ämne — på bibliotek, på gymnasier och folkhögskolor, från Ystad i söder till Kiruna i norr. 110 framträdanden på tre månader.

Häromdan hade jag en av mitt trettiofemåriga livs roligaste dagar.

På förmiddagen stod jag i Medborgarhuset i Kvänum och pratade inför trehundra högstadieselever. Dels om teater. Men även om en massa vardagsviktiga saker: hur man sitter rätt på en stol, hur man andas rätt, om motion och mat och om — kärlek.

Så här sa Kerstin, 14 år, om den:

— Kärlek är när man försöker att förstå. Det ska vara mer än att man bara ligger med varann. Man ska kunna snacka med varann och trivas tillsammans. För mej är det viktigt med kramar, man blir go och glad och snäll om man kramas. Man behöver inte bara kramas med den man är ihop med, utan lika gärna med kompisar, mamma och pappa, morfar och mormor.

På eftermiddagen var jag inbjuden till Vara folkhögskola. Där hade tretton elever bildat

en studiegrupp. Man skulle diskutera "magi, telepati, parapsykologi och sånt", berättade man. I nära två timmar bytte vi tankar om allt mellan himmel och jord, och utifrån mitt "vetande" försökte jag rensa och förtydliga begreppen. Jag blev åter påmind om hur mycket sammanblandningar som är ute och far i olika medvetanden. Många tror att "det övernaturliga" och parapsykologi är samma sak. Liksom spiritism och spiritualism. Att meditationens mål är att frigöra sin astralkropp. Också vidare, också vidare. Jag rekommenderar alla osäkra och sökande att noga läsa den här tidningen. Den vill bringa klarhet i begrepps- och trosfloran.

På kvällen var det så dags för det ordinarie kåseriet på Vara bibliotek, och där fick jag uppleva lyckan att slå nytt publikrekord, när det gällde kulturkonsumtion. Tidigare hade 16 (!) personer som mest infunnit sej till ett kulturarrangemang. Nu kom 52 kärlekstörstande! Kvinnor mest, givetvis. Männen sitter ännu låsta bakom sina känslors stängda dörrar?

Buddhistisk meditation Forts

meditera. Man är glad över att Buddha har funnits.

*

Läsaren kanske undrar över hur jag själv ställer mig till satipatthana-metoden och till buddhismen. Det är omöjligt att vistas i klostret i Kanduboda på det sätt som jag gjorde och själv uppleva metoden och dess resultat och den påverkan detta innebär på ens personlighet, om man ej tar det hela på allvar, om man ej försöker dela den attityd till tillvaron som det hela bygger på och som ens lärare och de andra människorna i klostret har. För mig innebar vistelsen i klostret en genomgripande förändring i min livssyn, en förändring som ännu kvarstår.

Anm. David Ståhl är fil. kand. med bl.a. religionshistoria och sanskrit. Han är även ordförande i Svenska Tibetkommittén. Han har gjort en resa till Sri Lanka och två till Indien och Nepal; den senaste ägde rum sommaren 1976.

Denna artikel bygger på en trebetygsuppsats som lades fram vid Lunds Universitet för docent Olof Pettersson.

Är det skönt att dö? Forts

da vad du påbörjat i livet.' Hela tiden kände jag det som vore jag om-svept av överväldigande kärlek och medkänsla."

"III. Jag visste att jag höll på att dö och att ingenting fanns att göra åt den saken, eftersom ingen kunde höra mig... Jag befann mig utanför min kropp, det är det inget tvivel om, för jag kunde se min egen kropp där på operationsbordet. Min själ var utanför! Allt detta gjorde att jag först kände mig mycket illa till mods, men sen kom det ofantligt klara ljuset. Först var det lite svagt och dunkelt, men sedan kom denna väldiga stråle. Det var en alldeles oerhörd ljusmängd eller grad av ljus... det var överväldigande. Och det utstrålade värme, jag fick en känsla av värme..."

Ljuset var klart gulvitt — snarare vitt än gult; jag kan inte beskriva hurdant det var. Det föreföll att övertäcka allting, men det hindrade mig inte från att se runtom — jag såg hela operationssalen, läkarna, sköterskorna, alltsammans. Jag

såg tydligt, ljuset bländade inte.

Först var jag inte säker på vad det var som hände, men sedan tycktes det som om ljuset liksom frågade mig ifall jag var redo att dö. Det var som att tala med en person, men ingen person var där. Ljuset självt talade till mig, men i en röst.

Nu tror jag att rösten som talade till mig i själva verket visste, att jag inte var färdig att dö. Det var mest som om den ville pröva mig. Men så snart ljuset börjat tala till mig, kände jag det uteslutande skönt — jag kände mig trygg och älskad. Man kan inte föreställa sig eller beskriva den kärlek som strömmade ut. Dessutom var det roligt (fun) att vara hos den personen! Han hade sinne för humor också — absolut!"

Anm. Birgit Lange, född 1901, har ofta förekommit i Sökarens spalter. Men de senaste åren har hon varit ganska tyst, uppslukad av arbetet med en bok som hon upplever som sammanfattningen av sitt livsverk. Den torde bli färdig nu i vår.

Litet om Sökaren i SDS

"FLYGANDE tefat, orientalisk religion, klärvoajans, psykisk kirurgi... Det finns bara en svensk tidskrift som rymmer allt detta (och lite till) på en gång. Den heter Sökaren, betecknar sig som 'oberoende tidskrift för livsåskådningsfrågor' och utges av författaren Sven Magnusson, vars övertygelse om de paranormala fenomenens verklighet inte hindrar att också kritiskt material publiceras. Det är en udda kvalitetstidskrift som tål att läsas, om än kanske någon gång med en nypa salt till hands."

Tomas Löfström i SDS 2/12 1976.

Befängd rotande?

"Under en tid av 11 år som prenumerant på Sökaren har jag alltför ofta blivit avgjort skeptisk inför allt Ert befängda och meningslösa rotande i allsköns tokiga religioner" skriver en prenumerant. Som svar på en sådan missnöjesyttring skulle jag vilja säga att jag ser detta "befängda rotande" som en dokumentation av religiösa rörelser utanför den vanliga kristendomens ram. Ingen annan tidning har en fortgående, mångsidig redovisning av "nyreligiositeten", där troende får berätta om sin tro: tibetansk buddhism, skilda former av hinduism, sufism, baha'i-religionen, Eckankar etc. Det är intressant och viktigt att denna dokumentation sker.

Det har också visats intresse för Sökarens religionsartiklar från skolornas institutioner i religionskunskap, och från universitet och lärarhögskolor.

VATTUMANNEN

Bokhandel och postorder

Rea pågår.

Rea-katalog kan rekvireras. Reservation för slutsålda titlar.

Order: tel. 08/10 69 15

Affär vid Stridbergs Blå Tornet Drottninggatan 83, Stockholm

Meditation, yoga, astrologi, massage, akupunktur, makrobiotik, flygande tefat, psykologi, parapsykologi, psykiatri, fysik, skivor, affischer, rörelser.

VATTUMANNEN

Box 45096

104 30 Stockholm

En snygg själs bekännelse

Dumheters dumhet vad dumhet jag gjort. Dumt har jag handlat och dumt har jag sport. Finns något kvar som är annat än lort? Dumheters dumhet vad dumhet jag gjort.

Dumt var mycket som gjordes för fort och dumt var mycket man aldrig bort. Ser jag tillbaka, det är som förgjort. Dumheters dumhet vad dumhet jag gjort.

Snart står jag naken vid dödens port väntande tur till annan ort. Grumligt är själens röntgenkort. Dumheters dumhet vad dumhet jag gjort.

Olle Wedholm

BUDDHISTISK LITTERATUR

Buddhas tal till Kalamafolket/talet om rätt syn ur den buddhistiska palikanon 40 sidor, ca 19:—

Buddhistisk meditation av Francis Story 32 sidor, ca 7:—

Buddhismen i ett nötskal av Narada Maha Thera 80 sidor, ca 15:—

I bokhandeln eller direkt från

BUDDHASANAFÖRLAGET
Box 5158
102 44 Stockholm

MEDITATION YOGA -77

En internationell kongress på Kulturhuset i Stockholm den 13, 14, 15, 16 april.

Arrangerad av Skandinavisk Yoga och Meditationsskola i samarbete med Stockholms Kulturnämnd.

Kongressens protektor är: Swami Satyananda Saraswati, grundaren av International Yoga Fellowship Movement.

Information: Dalagatan 32, 113 24 Stockholm. Tel. 08/33 92 65.

Klubb Kamelen

Själagårdsgatan 17 Stockholm. Öppnar kl. 19

13/4 Auroville, framtidsstaden. Tal och indisk klassisk musik av Aniruddha Banerjee, ljusbilder.	23/4 Våra förmödrar
15/4 Bert Yoga Jonson	27/4 Örtmedicin
16/4 Vad saknar vi från de gamla kulturerna?	29/4 Flygande tefat
22/4 Esoterisk astrologi	6/5 Slagruta, geobiologi
	7/5 Musik, Aspuddens bohemböförening
	13/5 Indoeuropeiskt under antiken.

Program, ring Eddie Grahn 08/10 30 10

Föredragshållare sökes om drömtydning, frenologi, miljövård, levnadskonst, svensk kultur och nytt samhälle!

"SPONTAN YOGA"

av
Swami Muktananda
Pris 15:—

SIDDHA YOGA DHAM
Box 6019, 200 11 Malmö
040/97 27 97

Portofritt vid insättning på pg 87 45 08-5

Brev

Det ville være skjönt om Diana Tolstoy hade rett med sitt påstånd at "Buddhisterna i bl a Sri Lanka, Thailand, Burma... är vegetarianer", men desverre stemmer det ikke. Særlig hva Burma og Thailand angår så er det vanskelig å få tak i vegetariansk mat. Da jeg blev inviteret til lunch av styret til Thailands ledende buddhistselskap, beklaget mine verter at jeg var så uheldig å treffe dem på den eneste dag i uken hvor måltidet var vegetarisk. De fortalte meg også at de hadde startet en vegetarisk restaurant i millionbyen Bangkok, men den ble fiasko på grunn av mangel på kunder. I Burma er det en inder, Dr Soni i Mandalay, som i mange år har gjort en innsats for vegetarismen, både i ord og skrift, men uten større framgang. Dette betyr ikke at buddhistene slakter dyrene de spiser, det overlater de til ikke-troende. Å invitere munker til Dhana uten å servere utvalgte kjøtt- og/eller fiskeretter, ville være en grov fornærmelse. Tibetanerne kan være særlig inkonsekvente. Jag kjenner til en europeisk gruppe hvor den ledende lama må ha kjøtt mens han tilråder sin flokk å spise vegetariansk.

Karl Christiansen

Gåvor

Ingrid Persson, Grästorps, 10:—; Nils-Olof Gröndahl, Göteborg, 8:—; Christina Olivecrona, Stockholm, 6:—; Märtha Bengtson, Johanneshov, 8:—; Lars Gafvelin, Angered, 18:—; Sylvi Strömsten, Angered, 10:—; Anna-Brita Grundström, Bandhagen, 10:—; Hanz Nyström, Lyngby, Danmark, 8:—; Per Boysen, Göteborg, 8:—; Gerhard Ström, Södertälje, 3:—; Arne Håkansson, Malmö, 8:—; Bertil A. G. Schalén, Strängnäs, 50:—; Ann Otterlind, Norrköping, 13:—; Greger Lindell, Göteborg, 23:—; Bertil Johansson, Stockholm, 5:—; Arnold Therner, Axvall, 3:—; M. Henry Wiberg, Malmö, 3:—; Anna Högstedt, Borgholm, 4:—; Birger Andersson, Nässjö, 3:—; Magnus Dahlgren, Uppsala, 100:—; Margareta Nilsson, Rundviksverken, 48:—; Torbjörn Bergquist, Göteborg, 8:—; Björn Sjögren, Stockholm, 23:—; Åke Hållstam, Lycksele, 3:—.

Summa kronor 383:—. Hjärtligt tack för hjälpen!

SM

Those wishing a practical understanding of Gurdjieff's work and the work of Fourth Way Schools, may arrange for classes by writing to

Director of Studies
Bio-Synergetica
Stordrågen 52
660 82 Frykåsen

Undervisning i sanskrit önskas.
Svar till "Per korrespondens",
Sökaren f.v.b.

LIVET FORTSÄTTER EFTER DÖDEN!

Spiritualismen ger bevis.

Begär vår boklista med senaste nyheter!

Bokförlaget Excelsior AB
Box 5314, 102 46 Stockholm S

VAD ÄR ECK VIDYA?

ECK Vidya är studiet av de kosmiska cykler, kallade Bhava Chakra, "Livets Hjul", vilka påverkar födelse och död och utvecklingen hos människor, planeter, nationer, raser och alla livsformer.

Dessa livscyklar griper in i varandra, och slutet på varje cykel medför undergång eller uppkomst av en nation, ett samhälle eller en ny värld någonstans inom detta universum. ECK Vidya är vetenskapen om livsorsakerna. ECK Vidya, som betyder total kunskap, är en aspekt av ECKANKAR, den uråldriga andliga vetenskapen om "Soul Travel"-konsten, medvetandets förmåga att utvidgas. (Se artiklar om ECKANKAR i Sökaren 5 och 9, 1976). ECK Vidya-kunskapen har praktiserats alltsedan urminnes tid av adepter i ECK-mästarnas broderskap, känt som Vairagi-orden. Få har känt till ECK Vidya förrän Paul Twitchell förde fram denna kunskap som en del av ECKANKARs arbeten år 1972.

Bland de ämnen som ingår i ECK Vidyastudiet är Reinkarnation och karma, Astrologi, Andliga städer, Människoraser, Drömmar, Symboler, Profetia, Metaller, Ädelstenar, Färger m m.

Studiet av boken "ECK Vidya, Ancient Science of Prophecy" av Paul Twitchell kan göras individuellt men är också lagt upp som en öppen diskussionsgrupp utan närvaroregistrering, avgift kr 5:— per gång.

De som är intresserade kan hänvända sig till följande informationscentra för upplysning om tid och plats för diskussionsaftnarna, vilka hålles i städerna Helsingborg, Stockholm och Oslo.

Informationscentra:

ECKANKAR
Stockholmscenter
Gästrikcgatan 18
tel: 30 77 56
113 34 Stockholm

ECKANKAR
Satsang gruppen i
Helsingborg
Tore Åkesson
Drottninggatan 72 A
252 21 Helsingborg

ECKANKAR Oslo
Satsang Samfunn
Postboks 3718
Gamlebyen
Oslo I

Kontakt

Finns du? Lilla mörkhåriga, brunögda kvinna, mellan 25—50, fri från ålders-tänkande, rökfri, intresserad av konst och konsthantverk, som dansar ibland, tycker om naturen men också mysiga pratstunder på tu man hand. Skriv då några rader. Är själv över 50, sviken, besviken, dystur ibland men glad för det mesta, öppen för livets alla frågor. Mediterar.

Svar till "Manlig sökare — Mellansverige", Sökaren f.v.b.

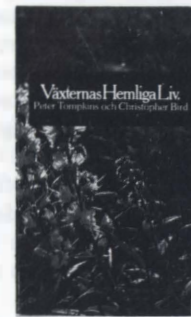
*

Flicka 28 år, som vill bo i lantlig miljö, söker gemenskap med likasinnade i alla åldrar. Kanske vi kan dela bostad eller bo nära varandra? Dock inte i kollektiv. Jag är sensitiv och stillsam. Söker de mjuka och harmoniska nyanserna i tillvaron, men är också lockad av rese-äventyr. Alla svar välkomnas.

Skriv till "Mot ökad insikt", Sökaren f.v.b.

Pris för kontaktannonser: 20 öre per ord + 2:— i eftersändningsavgift, dock tillsammans minst 7:—. Moms. inräknad.

BOKRECENSIONER

VÄXTERNAS HEMLIGHETER

Peter Tompkins och Christopher Bird bok *The Secret Life of Plants* har utkommit på svenska: *Växternas hemliga liv* (Lindqvist Förlag, 350 sidor, häftad, ca-pris 65:—). Översättare är Alvar Larsson.

Bokens båda författare är i USA verkamma som journalister. Tompkins har tidigare sysslat med historia och Bird har universitetsutbildning i biologi och antropologi. Och resultatet har alltså blivit en bok om oortodoxa moderna och historiska experiment och teorier inom biologin, enkannerligen botaniken — en slags idéhistoria, visserligen utan kronologisk uppställning, men ändå sammanhängande berättad. Boken är uppdelad på fem avdelningar, varav de tre första mer direkt handlar om växternas liv, och då förstås sett ur den icke riktigt etablerade forskningens synpunkt. En huvudtes är att växter, trots att de varken äger hjärna eller sinnen, ändå mycket väl kan förnimma, eller vara "medvetna" om, sin omgivning. Cleve Backster är minsann inte den ende som har gjort försök som kan tolkas i denna riktning: en mångfald misskända snillen figurerar på bokens sidor. Bokens fjärde del håller sig mer på fast mark och ger en del sunda och säkert riktiga synpunkter på nödvändigheten av en ekologisk livssyn och av organisk, giftfri odling. Men den femte delen störtar åter ut i det fantastiska sfären, denna gång med en del mycket svårsmälta synpunkter på radion och radionisk skadedjursbekämpning. De La Warr må ha varit ett snille — men vem tror att man kan utrota insekter från ett åkerfält genom att behandla ett fotografi (!) av fältet?

De i mitt tycke märkligaste rön som boken redovisar är försök som visar att växter kan transmutera grundämnen. Om så är fallet stundar vetenskapliga och agrikulturella revolutioner.

Visst ställer man sig ibland mycket tvivlande till de uppgifter som lämnas,

och visst kan man tycka att författarna någon gång borde ha omtalat vad kritikerna har haft att säga om dessa udda rön och teorier. Men dessa invändningar skall inte avhålla någon från att läsa boken. Huvudintrycket är gott — trots att översättningen inte alltid är den bästa. Men den som kan bör nog läsa boken på engelska. Då kostar den nämligen bara 15 kronor, och så får man på köpet bokens tjugonde kapitel — om Findhorn — som den svenska utgåvan strukit.

En fyllig litteraturlista, som täcker hela 18 sidor, avslutar boken och upptar nog inte bara verk som legat till grund för framställningen utan i stort sett allt väsentligt som på senare år skrivits inom detta svårdefinierbara område, därmed givande en utförlig bibliografi för envar som vill forska vidare. Med boken som utgångspunkt och litteraturlistan som hjälp kan säkert den uppfinningsrike hemmaodlaren finna åtskilliga uppslag vad gäller fantastiska experiment att t.ex. öka krukväxternas frodighet eller trädgårdstäppans avkastning.

Bokens kanske "prilligaste" (och mest sympatiska) hugskott är hämtat från den store Luther Burbank. Han trodde att man skulle kunna få växter att mutera genom att språka vänligt med dem och få dem att inse nyttan av den önskade förändringen. En tagg-lös kaktus lyckades han få fram genom att övertyga moderplantan om att den var älskad och inte hade några fiender. Skratta gärna — men om man uteslutande ser till praktiska resultat var Burbank förmodligen den framgångsrikaste växtförädlare som någonsin levat. Han skapade i genomsnitt en helt ny växt var tredje vecka!

Till sist vill jag gärna vidarebefordra en varning från boken. Det har visats genom experiment att växter kan bli missbildade av att en längre tid befinna sig framför en påslagen TV-apparat, och sannolikt kan också människor ta skada. (Sid. 172-6) Det är strålningen från bildröret (bl.a. röntgenstrålning) som kan vara skadlig. Låt inte barn sitta för nära TV:n!

Sven Rosén

DALIG CHARROUX

Rymdens budbärare heter en ny bok av Robert Charroux, som utkommit på Berghs förlag, översatt av Olle Öhman. Boken, som är rikt illustrerad, handlar bl.a. om mystiska ristade stenar som en

viss dr (?) Cabrera funnit i Peru och som "bevisar" att modern arkeologi och antropologi på ett mycket systematiskt sätt misstagit sig i allt väsentligt samt att människor och dinosaurier en gång levde samtidigt på jorden och att forntidens atlantider (?) och Mufolk (?) ägde en högt utvecklad teknik. Några stenbilder visar t.ex. hjärntransplantationer (!). Tydligen tycks arkeologerna betvivla stenarnas äkthet, för Charroux utbrister: "Det är självklart! Om dr Cabreras stenar har något värde, kan man vara övertygad om att arkeologerna, för att dölja bristerna i sin egen forskning, börjar väsnas om förfalskning. Det är det klassiska sättet att reagera." (s. 15). Här ett prov på Charroux' egen forskning: "...I så fall torde det stå klart att Noaks ark med sin last av alla levande djurarter, såsom myror, fåglar, får, oxar, hästar, ödlor, brontosaurier och andra dinosaurier inte kan ha strandat på berget Ararats torra sluttning... ty de stora, förhistoriska ödlorna förtärde oerhörda kvantiteter växter, och de köttätande reptilerna hade ett lika stort behov av vilt som kost." (s. 29) Ack ja, gubben Noak hade det inte lätt!

I fortsättningen spekulerar Charroux om Nazcaslätten och om ufonauter. Några partier i boken tål väl att läsas som science fiction, men boken rymmer en hel del enfaldigt tankegods. Det är med sorg i hjärtat jag måste konstatera att den spekulativa "fortidsgenren" sjunkit mycket djupt sedan Henry Kjellsons dagar.

Sven Rosén

BENDER PÅ NATUR OCH KULTUR

Den nu sjuttioårige forskaren Hans Bender, som varit professor vid *Institut für Grenzgebiete der Psychologie* (Institutet för psykologins gränsmråden), Universitetet i Freiburg, Västtyskland, har samlat några av sina artiklar publicerade i *Zeitschrift für Parapsychologie und Grenzgebiete der Psychologie* till en liten bok som nu med hjälp av Alf Ahlberg utkommit i svensk språkdräkt på Natur och Kultur (1976) under namnet *Telepati, klärvoajans, psykikinesi*. Den är på 145 sidor och kostar 40 kronor.

Uppsatserna behandlar psykets nya dimensioner, Hans Berger och den energetiska teorin för telepati, Nya vägar i spökforskningen, Parapsykologi och spiritism, Mediumistiska psykoser och Läkedom under i det affektiva fältet.

Bender slår fast att man med hjälp

av Occams rakkniv kommer fram till att alla paranormala fenomen kan förklaras med begreppen telepati, klärvoajans och psykokinesi. Ibland får man tillgripa kombinationer av dem, ibland kan ett fenomen förklaras på två olika sätt. Det är därför i parapsykologin helt onödigt att införa förklaringsbegrepp som överlevnad, kosmisk strålning eller andepåverkan.

Eftertryckligt visar Bender psykologins betydelse för parapsykologin, och han redogör bl.a. för de resultat han kom fram till i sin doktorsavhandling i psykologi, *Psychische Automatismen. Zur Experimentalpsychologie Unbewussten und der aussersinnlichen Wahrnehmung*, som framlades vid universitetet i Bonn år 1936.

I det affektiva fältet (det sista av bokens kapitel) kopplar Bender ihop psykologin och parapsykologin. Det affektiva fältet är den kontaktsituation där två eller fler personer ömsesidigt påverkar varandra genom överförande av känslor på normalt och paranormalt vis.

Bender tar helbrägdagörelser som exempel då affektiva fält bildas. Det räcker inte med att ha en helbrägdagörare och en sjuk person. Det räcker inte heller med att helbrägdagöraren och den sjuke tror att sjukdomen i fråga kan bostas. En själslig känslolokontakt måste uppstå för att önskat resultat skall komma till stånd.

En närmare beskrivning, menar Bender, av det affektiva fältet kan dock ännu inte ges. Han kopplar ihop sin teori om det affektiva fältet med Freuds teori om det fylogenetiska arvet och citerar följande. "Utan antagandet av ett masspsyke, en kontinuitet i människornas känsloliv, som gör det möjligt att bortse från avbrotten i de själsliga förloppen genom individernas avvikelser, skulle folkpsykologin överhuvud taget inte kunna existera." Liknande tankegångar fördes före Freud fram av William James och efter Freud av Carl G. Jung och William Roll.

Benders bok är bitvis svår, men den ger lön för mödan.

Katarina Ed

TAYLOR PÅ BERGHS

John Taylor är professor i matematik vid King's College, Universitetet i London. Berghs förlag har gett ut hans *Rymdens svarta hål*, 171 sidor, inbunden 46 kronor.

De svarta hålen är kloaker som uppslukar och förintar allt i sin omgivning. Därmed magasineras hålen energi som kan utnyttjas för rymdfärder i hastigheter som närmar sig ljuset.

Människan lever på en helt vanlig planet i närheten av en helt vanlig stjärna (sol) i en helt vanlig galax (vintergata)

i ett helt vanligt universum. Hur många universa det finns är svårt att säga. Två miljarder vintergator finns i vårt universum. Varje vintergata omfattar några hundra miljarder stjärnor. Var fjärde stjärna har planetsystem. Många av dessa planeter har gynnsamma betingelser för liv. Bara i vår vintergata finns det ca en miljon planeter som hyser intelligenta varelser. Vi är alltså inte så unika som vi kanske tror.

Under de senaste hundra tusen åren (och alltjämt) har vår jord besökts av varelser från yttre rymden, vilka bl.a. sysslat med att avla barn med kvinnor från Tellus. Rymdvarelserna telepaterar till varandra.

Tro't den som vill.

Rolf Ejvegård

FROMM OM DEN FÖRSTÖRANDE MÄNNISKAN

Erich Fromms monumentalarbete *The Anatomy of Human Destructiveness* har utkommit på svenska: *Den destruktiva människan. En psykologisk analys av liv på avvägar*. (Natur och Kultur 1976, 512 sidor, cirkapris 95 kr, översättare Ingeborg Löfgren.)

Erich Fromm föddes år 1900 i Tyskland och kom att tillhöra Frankfurterskolan inom den socialpsykologiska forskningen. Som jude tvingades han 1934 flytta till USA. Sedan 1949 är han bosatt i Mexiko.

Sex år tog det honom att skriva föreliggande verk, men det bygger på forskning och erfarenheter samlade under en mycket längre tid. I första hand är det fråga om en psykoanalytisk studie, men också neurofysiologi, djurpsykologi, paleontologi och antropologi kommer med.

Fromm polemiserar mot behavioristerna, främst mot B.F. Skinner, och säger sig inte vara intresserad av människors handlingar utan av deras karaktärer. Han vill alltså inte studera vad människor gör utan varför de uppträder så som de gör.

En destruktiv människa vill bryta ner och förstöra allting. Som exempel på sådana personer tar Fromm upp Himmler, Stalin och Hitler.

Himmlers destruktivitet eller förstörelselusta var av den anala sadistiska typen, Stalins av den icke-sexuella sadistiska.

Hitler, som Fromm analyserar på 70 sidor, led av höggradig narcissism och nekrofil och hade en rad andra dåliga karaktärsdrag som kontaktbrist, autism, bristande verklighetsuppfattning och viljesvaghet.

Med narcissism menar Fromm en patologisk övertro på den egna förträffligheten och att en person som lider av denna sjukdom endast är intresserad av sitt eget välbefinnande och är fullständigt känslolös mot omgivningen. Med

nekrofil menar Fromm en böjelse för att hata det levande och framåtskridande och att främja det livlösa och stillastående. Den nekrofile vill helst se död och förruttnelse omkring sig.

Hur kommer då Fromm fram till sin diagnos om Hitler? Någon regelrätt psykoanalys har han ju aldrig kunnat göra. Han har aldrig träffat Hitler. Han studerar visserligen Hitlers beteende men han gör det sannerligen inte på något behavioristiskt sätt. Låt mig ta några exempel!

Hitler var vegetarian. Varför då? Ja, inte av samma skäl som andra människor utanför därför att han hade "intensiva skuldkänslor" för en systerdotters självmord.

Hitler ogillade jakt. Varför då? Jo, det var hans "försvarsreaktion mot medvetandet om hans egen destruktivitet".

Hitler var mycket renlig av sig. Varför då? Jo, det var ett tvång hos honom att symboliskt tvätta bort det blod som smutsat hans händer. (Detta behov fanns långt innan Hitler blev Tysklands självhärskare.)

Hitler var mycket fäst vid sin mor. När hon på sin ålders höst blev sjuk och inte kunde klara sig själv, så reste han hem och skötte henne under hennes tre sista veckor. Han skurade golv, lagade mat m.m. Varför gjorde han så? Först förklarar Fromm att "tre veckor inte är någon lång tid att spela rollen av en kärleksfull son". Enligt Fromm bör Hitler alltså i förväg ha vetat att modern inte skulle leva tre månader eller var nu gränsen går för att spela teater. Därefter slår Fromm fast att Hitler aldrig missade en chans att göra gott intryck på sin omgivning. Någon kärlek till modern var det aldrig fråga om.

Hitler var artig, charmfull, korrekt, älskvärd och visade självbehärskning. Han var särdeles artig mot kvinnor, och han älskade barn och djur. Han hyste omtanke om sina anställdas välbefinnande och deltog i deras sorger och glädjeämnen. Han överlade noga före sina anställdas födelsedagar vilken gåva som skulle vara särskilt välkommen. Ja, allt detta var bara en mask för att dölja vilken avskyvärd människa han egentligen var.

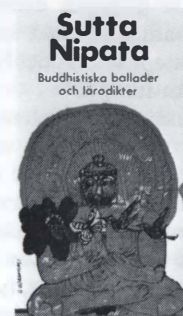
"När Hitler en gång bestämt sig för en viss handlingslinje, fullföljde han den med orubblig beslutsamhet och visade då en egenskap som man skulle kunna kalla 'järnvilja'." Detta var bara sken. Hans järnvilja var endast en "lidelsefull strävan, närd av energi från irrationella känslotillstånd". Karakteristiskt för honom var hans viljesvaghet.

Hitler sade sig vilja upprätta ett tusenårigt rike där tyskarna skulle behärska Europa och där nazismens ideologi skulle råda. Men Fromm "ifrågasätter om en man med en så intensiv och framför allt förtärande destruktivitet i

djupet av sitt hjärta kunde ha önskat utföra det konstruktiva arbete som segern skulle ha medfört". Nej, vad Hitler egentligen ville var inte seger utan förintelse av så många folk som möjligt, framför allt det tyska.

Vad man än säger om den psykoanalytiska metoden, så måste man tillstå att den inte är enkel. Snart sagt ingenting utger sig för att vara vad det verkligen är. Men inte skulle det väl skada om fler chefer i dagens Sverige förärade sina anställda fina gåvor, eller är det ett tecken på välvilja och omtanke hos cheferna när de inte ger presenter?

Rolf Ejvegård

SUTTA NIPATA PÅ SVENSKA

Svenska översättningar av texter ur den buddhistiska palikanon (Tipitaka) har hittills givits ut mycket sparsamt. Sedan Rune E. A. Johanssons översättning av Dhammapada tagit slut hos bokhandlarna, har det egentligen bara funnits en bok att köpa (bortsett från rena skolböcker): Åke Ohlmarks mycket ovederhäftiga översättningsförsök i antologin "Buddha talade och sade" på Forum.

Nu har förlaget Forum skärpt sig något och givit ut *Sutta Nipata* (undertitel *Buddhistiska ballader och lärodikter*, översättning Rune E. A. Johansson, Forum 1976). Något, men inte tillräckligt. "Av utrymmesskäl" har man strukit sex av de sjuttioen suttorna.

Forumutgåvan av *Sutta Nipata* omfattar 182 sidor. "Buddha talade och sade" på samma förlag omfattar 277 sidor. Därmed nog sagt om utrymmesskäl.

Men det som finns översatt är bra. Att i en översättning av antika lärodikter få med både hela sakinnehållet och alla poetiska kvaliteter lär inte stå i mänsklig förmåga, men Rune Johansson har kommit så nära man rimligtvis kan begära. Jag vill bara sätta små frågetecken i kanten vid hans val av översättningar av tre paliord.

Saddha översätts med "tro". Det ordet har på svenska två betydelser: å ena sidan "förtroende", å den andra "försant-hållande". *Saddha* syftar på den förstnämnda betydelsen, varför "förtroende" skulle ha varit ett ordval som var mindre ägnat att ge felaktiga associationer.

Det svenska ordet "kärlek" har också två betydelser, som på pali täcks av två

olika ord: *metta*, som är den osjälviska, osinnliga och uppoffrande kärleken, och *kama*, som är den sinnliga, begärsfylla kärleken som söker sitt.

Rune Johansson översätter konsekvent *kama* med "kärlek" och *metta* med "vänlighet". En sådan översättning anser jag lätt kan ge kristna propagandister vatten på kvarnen helt oförtjänt, då det kan se ut som om buddhismen hade en negativ inställning till det som i svenskt religiöst språkbruk i allmänhet avses med ordet "kärlek" (nytestamentlig grekiska *agape*, som närmast motsvarar *metta*). Det buddhismen ställer sig negativ till är *kama*, som motsvarar den nytestamentliga grekiskans *eros* och som snarare kan översättas med "sinnesnjutning" eller något liknande. Å andra sidan är "vänlighet" på svenska ett ganska svagt och till intet förpliktande ord som knappast täcker den aktiva naturen hos *metta*. Om man översätter ordet med "allkärlek", får man bort eventuella erotiska bitoner.

Men det är små detaljer i ett krävande och välbehövligt pionjärbete. Det är möjligt att det statliga litteraturstödet nu gjort förlagen villigare att satsa på litteratur av detta slag. Kan vi möjligen hoppas att Natur och Kultur söker det för en nytryckning av samme översättarens version av Dhammapada?

Gunnar Gällmo

KAN BUDDHISMEN TALA SVENSKA?

Nej, det kan den inte, inte ännu. Översättningar av buddhismens gamla urkunder har i regel hittills varit ganska svåra att förstå och ibland plågsamt otypliga eller t o m kristet färgade. Det är naturligt: tänkesättet i Indien för 2500 år sedan var inte detsamma som i Sverige i dag. Dessutom vet vi inte alltid exakt vad Buddha ville uttrycka. Hans tankar har överlagrats med många generationers filosofi. En översättare kan då antingen följa den ortodoxa traditionen, tex den som är förhärskande i Sri Lanka nu, eller själv söka förstå texterna utan ledning av denna. Resultatet blir olika på många punkter.

Denna utgångspunkt måste man ha klart för sig, då man försöker bedöma ett litet häfte med lång titel, som Gunnar Gällmo har gett ut på Buddhasana-förlaget. *Buddhas tal till Kalamafolket. Talet om rätt syn*. Det är fråga om en kommenterad översättning av två korta men verkligt centrala texter från de äldsta samlingarna. Den ena behandlar frågan om trons lämplighet, och Buddha söker förklara varför man inte bör lita på religiösa lärare utan själv pröva varje läras hållbarhet och konsekvenser. I den andra texten ger en av Buddhas främsta lärjungar, Sariputta, en utredning av många av lärans grund-

begrepp, särskilt de moraliska principerna och Buddhas syn på lidandets uppkomst som betingat av en lång rad faktorer.

Gällmos översättning är grundad på palitexten och är mycket trogen mot denna. Han har i stort sett följt den traditionella tolkningen men har tydligen lagt ner stor möda på att verkligen förstå terminologins betydelse. Hans sätt att återge denna beundrar jag, även om jag ibland har annan uppfattning. Kommentarer är informativa och korrekta. Den lilla boken är därför ett viktigt steg mot en buddhistisk svenska. Hans princip att ödmjukt följa ordalydelsen har jag respekt för, men som läsare plågas jag av de klumpigheter som ibland blivit följden, tex "böjelse för lidelse", "gripandets fem samlingar", "eftergift mot hängivelse åt åsikter", "vistas efter att ha genomsyrat ett väderstreck". Om vi förstår vad Buddha ville ha sagt, kan vi väl ändå uttrycka oss bättre än så?

Rune Johansson

PER RAGNAR SKRIVER

Likfyndet vid Lillsjön heter en nyutkommen dikt av Per Ragnar. Den är utgiven av bokförlaget Inferi (Box 167 821 01 Bollnäs 1), ett häfte om 38 sidor, och är tillägnad Martinus. Det är en episk dikt i fem delar. Handlingen kretsar kring upptäckten av "det väl bevarade liket av en man i trettioårsåldern, med en snara hårt ådragen om halsen". I mer än tvåtusen år har han legat begravd i en torvmosse — vilket avslöjades genom K-14-metoden. Huvudtemat är Per Ragnars helhetssyn på tillvaron.

Det är sin barndoms landskap som han skildrar i inledningen — "Eken framför huset... spar i ringar sina syner". Djuren på gården som skrämmar den sexårige pojken. "Det man inte växt upp med, har magiska krafter", skriver han.

I hans målande beskrivningar blir ingenting för stort och ingenting för litet. Natur och människor är förenade i en oupplöslig kedja av händelser, som glider in i varandra —

"De mjuka bären på ett strå länkar samman gräset, ljuset, människan, bärare av liv, människans röda stunder."

Det fordras en oerhörd känslighet för att kunna skönja den djupa innebörden i hans dikt. Vid sidan av det påtagliga, synliga finns det kvardröjande osynliga.

Försiktigt låter man sig ledsagas genom skogen där "träden tycks stå i en ständig seans", fram till Lillsjöns ljumma söta vatten, till abborrens värld. Vidare mot den stora mossen, djupt nere i jorden —

"... fingrar, händer
genom nutid, grårum, hårdjord,
sökte
genom känslan, kanske anade
anande Någon."

För mig symboliserar dessa rader den sökande människan. Någonstans inom oss, i våra gener, finns förnimmelsen om en större verklighet och här får likfyndet representera den "förborgade kunskapen".

När dessa tankar kommer upp i dagen möts de med förakt och hån av en oförstående omgivning. Det som inte genast låter sig förklaras, skapar miss-tankar hos människorna. Man kastar sig över de svagare och skvallret sprider sig — "Tungspetsar filades, sylvassa flög orden över bygden och tungroten var nära kallbrand i denna bicepsens tid."

Liket i mossen låter sig undersökas av vetenskapens representanter.

"Professorn öppnar sina sinnen, går in i mannen,
vandrar inåt, söker fästen
bortom Golgata..."

Historien hämtar andan. Världen är inte längre hölj i dunkel och Martinus världsbild genomströmmar dikten. Händelsen betraktas ur evighetens synvinkel —

"...levande väsen
inuti levande väsen
genom spiralens kretslopp
evig återkomst..."

... i mörkret
ljuset bryts
till liv,
upplevandets nödvändiga
kontrastprincip..."

En helhet genom tillvaron, inneslutande i sig alla strukturer i den oupplösliga enhet som är alla levande väsens situation.

För att utveckling skall kunna fortgå måste det gamla brytas ned. "Mannen har offrats enligt sin tids religion", till fruktbarehetsgudinnan Nerthus. Hon beskrivs i ett kraftfullt mustigt språk, som slutligen mynnar ut i en nästan ödmjuk hyllning —

"... Moder, dyra jordemoder,
härskarinna över
vind och välfärd,
över lust och nödår, grödans gudinna,
födans, födslarnas och dödens,
tag emot i denna blot, vid detta rep,
i detta blod, denne man!"

Det behövdes offer för att hålla flammen levande. Dramats aktörer är döda, deras alltför anstötliga kranier försvinner hinsides.

För att återväcka de döda till liv, lånar man ut sin kropp — tidens gång. Och jorden förblir i sitt dödsliknande tillstånd till dess att något annat medvetande uppväcker den. Begriplighetens

himmel kan då smyckas med andra värden.

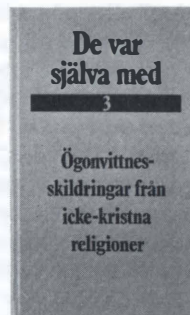
Idag eller för tvåtusen år sedan, livet — mänskligheten — är ständigt närvarande i sin högsta frihet, eller som Per Ragnar avslutar sin dikt:

"Myran, råttan, människa —
det är hela tiden DU, som väljer
mellan liv och liv."

Likfyndet vid Lillsjön är alltigenom en stimulerande läsupplevelse som var och en kan uppleva utifrån sin egen referensram.

Läs den med vidöppna sinnen!

Margareta Sundgren-Danell

FÖRAKT FÖR ICKE-KRISTEN TRO

De var själva med heter en bokserie i fyra volymer, avsedd som läseböcker i skolorna. De är "ögonvittnesskildringar" från (bok 1:) den kristna kyrkans historia före 1800-talet, (bok 2:) dess historia under 1800- och 1900-talet, (bok 3:) icke-kristna religioner och (bok 4:) den kristna missionen. Bockerna har kommit på Gleerups i Lund, varav den tredje under förlagsnamnet Liber Läromedel. Berndt Gustafsson och Åke Sonden har gjort sammanställningen; för böckerna 2 och 3 tillkommer Einar Lilja.

Kristen tro beskrivs från trons synpunkt i tre volymer, utan distans och kritisk objektivitet, medan de icke-kristna religionerna, med något undantag, framställs som egendomliga, primitiva och ytterligt vidskepliga.

Om Indiens religiositet skriver västerländska turister (!) — med ett undantag: Walther Eidlitz, själv bhaktitroende, som medverkar med ett litet avsnitt om en pilgrimsresa. Turisterna berättar med västerländsk förvåning, och ofta avsky, om yttre former, ceremonier och riter i folklig religiositet. Ingen indier har tillåtits framträda. Och inget av det filosofiskt och etiskt högtstående i indisk religion har fått vara med. Nej, sammanställarna har bara kunnat godta ytliga beskrivningar av enkla, folkliga religionsformer, vilka gör intryck av andligt mörker och övertro. Den skeva bilden tjänar utmärkt väl syftet att skapa avsky för hinduismen. Några högtstående hinduiska gestalter och rörelser har man inte velat ta med. Men den fruktansvärda gudinnan.

Kali berättar man i stället gärna om. I fyra (!) av de elva inslagen om tro i Indien förekommer hon. Kali är "ödeläggelsegudinna", vars mun dryper av blod och till vilken djur regelbundet offeras. "Hennes kult är blodig och kräver än i dag — åtminstone i det ryktbara, snuskiga Kalicut-templet i Calcutta — offer av får och getter. Förr krävde hon människooffer." Och man nämner "stryparsekten", som förr begick mord i gudinnan Kalis namn. — Men inte ett ord sägs om mord som begåtts i Jesu namn: inkquisitionen, kättarbålen, häxprocesserna, religionskrigen!

Indiska troende förlöjligas. Så ser en hög representant för hinduismen ut: "Jag kan inte glömma denne översteprästs i sitt badlakan med smala gröna ränder, översteprästen i det heligaste av alla hinduiska tempel."

"Heliga" indiska män kan beskrivas så: "Heliga män, nakna och vitmenade, intar självtorturerande ställningar eller irrar omkring vilt stirrande. Ofta direkt vansinniga kan de när som helst gripas av ett anfall och t.ex. dräpa någon. Det betyder ingenting, ty den dödade betraktas som ett helgat offer." — "På bägge sidor om gudabilden sitter heliga män med långt tovtigt hår. De är endast iförda ett höftkläde och har kropparna insmorda med aska och kospillning." — Men var finns raden av fina indiska swamis, ofta högt aktade i samhället? Deras existens nämns inte alls!

Troende hinduer beskrivs ofta som extatiskt skrikande, vettlösa — nästan själlösa — individer. "Som förhäxad betraktar jag det sällsamma, vilda skådespel, som utspelas framför mina ögon. Religiösa fanatiker med förvridna ansikten stryker tätt förbi mig." — "För varje halshuggning (av djur) flåsar och stönar människomassan runtomkring. Så många som möjligt kastar sig fram för att slicka i sig blodet eller stryka det över ansiktet, medan de kvider av salighet."

Självplågarna försummar man naturligtvis inte att berätta om. "Tjugofyra spjut av en meters längd och av en blyertspennas tjocklek sticks in i hans sidor."

Allt detta som turisterna sett finns naturligtvis i Indien. Men det finns också en religiositet, så intressant och subtil att kristendomen i dess vanliga former vid jämförelse kan framstå som enkel och vidskeplig. I hinduismen finns den utmärkta vedantafilosofin, där finns yoga- och meditationsrörelser, ashrams (kloster), betydande religiösa gestalter — som Shankara, Patanjali, Ramakrishna, Vivekananda, Shivananda, Muktananda, Ananda Mayee Ma, T. L. Vaswani för att bara nämna några. Sådana gestalter är ju en utmärkande del av indiskt religiöst liv.

Den utomordentligt fina ahimsha-

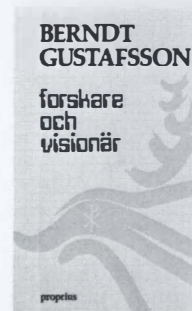
principen, att inte döda eller skada någonting levande — till skillnad från kristendomens bud att icke döda, som bara avser människorna — förvrider man till något stolligt, med ett enkelt grepp, några få ord: "För hinduen gäller budordet att inte döda något levande. Även farliga djur vill man helst avstå från att döda. Vilka underliga situationer som på grund härav kan uppstå, har en svensk kvinnlig forskare berättat om..."

Buddhismen ser litet bättre ut i "De var själva med", men även där är tendensen till förringande tydlig. Endast västerlänningar berättar, och något intryck av buddhismens storhet ger man inte. Primitiva företeelser som tibetanska bönekvarnar, trollkarlar och ett orakel berättar man om — och folk som krälar miltals i stoftet till Buddhas ära. Om buddhismen inte, som hinduismen, beskrivs som direkt avskyvärd, så syns den i varje fall obetydlig och vidskeplig.

Men tron på Jesus och på teologin kring honom tecknas i enbart ljusa färger. I bok 1, som omfattar kristendomens historia, finns ingenting om de grymma förföljelserna av oliktroende, de meningslösa spåkningarna, kampen mot vetenskapen osv., vilket dock allt tillhör den kristna religionens historia.

Det som valts ut för "De var själva med"-läseböckerna är ofta intressant i sig självt, men urvalet och metoden att låta turister från väst berätta har underställt det oacceptabla syftet att framhäva kristen tro och förringa icke-kristna religioner. Därför bör dessa böcker tas bort från undervisningen i religionskunskap.

SM

TILL MINNET AV BERNDT GUSTAFSSON

Berndt Gustafsson, känd religionssociolog och sedermera chef för Svenska Kyrkans Centralråd, blev sjuk 1975 och dog i sina bästa år. Hans medarbetare vid Religionssociologiska Institutet har sammanställt en minnesskrift med namnet *Berndt Gustafsson. Forskare och visionär* (Proprius 1976). 15 av hans vänner medverkar, och dessutom han själv. Det är en till delar gripande bok — de som handlar om Berndt Gustafs-

sons personliga tro — framför allt hustruns berättelse om hans, med familjen, sista tid i bön, tro och tillit till Gud. De sista ord hon minns av honom är de karakteristiska: Vilken glädje, vilken glädje." Vid tillbakablick reflekterar hon, mänskligt: "Varför fick Berndt inte leva? Vi har ju loftet att vi får bedja om 'vadhelst det vara må', så ska det ges oss. Och vi har ropat och tiggat i månader och trott och litat på att Gud skulle gripa in och göra ett under."

Berndt Gustafsson, teol.dr, fillic, docent, hade en barnatro. Att ta del av hans tankar kring tron är, för denne bokanmälare, att möta något främmande. Sökare var han inte. Han trodde, såsom med ett enkelt hjärtas tillit, på Mästaren och Boken. Att kritisera denna tro, hur orealistisk den än synes vara, är förmodligen meningslöst. Vilken attityd man har till religiösa trosfrågor beror väl på ens personlighetstyp, och det går inte att begära att en människa skall göra våld på sin egen personlighet. Berndt Gustafssons attityd till livet var den ivrigt religiösa människans. För honom var Jesus *allt!* Mot den bakgrunden blir det också begripligt att den bok om icke-kristna religioner som han var med om att sammanställa (och som recenseras ovan) visar så liten förståelse — ja, alls ingen! — för kvaliteterna i t.ex. hinduismen och buddhismen. Berndt Gustafssons kristna fromhet tillät honom tydligen inte att se med oförvillad blick på religiositet utanför den traditionella kristendomen.

Men minnesboken handlar mest om religionssociologen Berndt Gustafsson. Dessa delar, splittrade i en mängd fakta-detalyer, har för mig inte varit levande läsning. Den religionssociologi som han bedrev, och som rörde en kristen religiositet som för mig är inaktuell, intresserar mig inte. Men beskrivningarna av Berndt Gustafssons egen tro ger — åt den som själv är främmande för naiv kristen religiositet — inblick i en trovärld som man ändå måste känna respekt för och viss mänsklig gemenskap med.

SM

LÄSBITEN?

Nya stimulerande och givande kontakter i magasin MITO och TCWN, för både privatperson och företag! Brev- och Samlarvänner. Import/exportprodukter. Inkomsttips och katalogerbj. m m. Tips, Råd och erbj. från hela världen!

Beställ de nya, välfyllda exemplaren mot 5:— i frim. alternativt postgiro 21 88 94-4. E. Wessel-S, Box 3036, 550 03 Jönköping.

NYA BÖCKER

Två böcker

alternativ ZERO

med artiklar ur SÖKAREN
har utkommit på

proprius

Bok 1 berättar om buddhism och hinduism, samt något om islam, baha'i och sufi.

Bok 2 behandlar bl a mystik, meditation, ockultism, esoterik samt ovanliga former av kristen tro.

Unika böcker om religionens
många ansikten.

ALTERNATIV TRO: 1 50:—
ALTERNATIV TRO: 2 50:—

inkl. moms

Finns i bokhandeln

Även hos förlaget PROPRIUS, Floragatan
20, 114 31 Stockholm. Tel. 08/21 33 57.

DE TIO BUDEN

De så kallade tio Guds bud i Andra Mosebokens tjugonde kapitel i Gamla testamentet har ibland, ännu i dag, ansetts vara det naturliga fundamentet för mänsklig moral. Men, som vi nyligen kunnat läsa i vår samtida sökarkollega tidningen Expressen — söndagsbilagan 9 januari — är buden numer föråldrade. Ingen lever längre efter dem, åtminstone inte efter samtliga.

Inspirerad av Expressens baisse-ning av buden har jag vågat formulera tio nya! De skall inte kallas "Svens tio bud" eller liknande — bort det! — men de skall läras utantill. Av naturliga skäl kan jag inte framträda med samma auktoritet som gamle Mose, som också var slug nog att åberopa sig på självaste Gud, vilket jag inte gör, men eftersom Vår Himmelske Herre inte (längre?) kommunicerar med oss människor(såvitt bekant) får väl en enkel jordvarelse formulera buden på nytt? Jag försvarar mig med att något av Gud lär finnas i oss alla — så säger Vedanta, och Jesus från Nasaret skall ha uttalat att "ni är alla gudar". Således har kanske även jag en gnista av Gud i mitt väsen. Förhoppningsvis är det denna gnista som kommit till tals, när jag förändrat de otidsenliga "gammaltestamentliga" buden till *Tio Moralbud För En Människa I 20:e Århundradet*.

SM

Första budet

Tänk på att vara mot andra så som du vill att andra skall vara mot dig!

Andra budet

Låt dina medvarelseers lycka vara din egen angelägenhet!

Tredje budet

Visa hänsyn, hjälpsamhet och förståelse!

Fjärde budet

Var sanningsenlig!

Femte budet

Ta inte från andra vad som tillhör dem!

Sjätte budet

Döda ingen människa!

Sjunde budet

Undvik att döda djur, och var vänlig mot allt levande!

Ättonde budet

Vårda din kropp och din själ, och var aktsam om dina medvarelseers kropp och själ!

Nionde budet

Var rädd om naturen och rubba inte dess ordning!

Tionde budet

Låt din föda vara växtrikets oförfalskade, välsmakande produkter samt, i sparsam mängd, mjölk och produkter av mjölk!

SÖKAREN

Nr 3 1977 Årgång 14

Adress: Box 3063, 103 61 Stockholm 3

Postgiro: 70 60 47-8

Bankgiro: 372-8128

Telefon: 08/69 60 27

Red o ansv utg: Sven Magnusson

Sökaren är en oberoende tidskrift för livsåskådningsfrågor, där skilda meningar kan föras fram.

För varor och tjänster som utbjuds i annonser i denna tidskrift svarar endast annonsörerna själva.

Tryckt hos Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB Borås, 1977

ISSN 0038-0504

PRENUMERATIONSPRISER:

Helår 52:—.

Halvår 28:—.

Annonspriser (moms tillkommer):

Helsida 650:—, halvsida 400:—, småannonser 15:— per spalt-cm men minst 45:—.

INNEHÅLL:

Klubb Kamelen 2

En förening för vediskt tänkesätt 6

David Ståhl:

Buddhistisk meditation 9

Sten Rodhe:

Luthersk kristendom och mystik 14

Antoon Geels:

Mäster Eckhart 16

Birgit Lange:

Är det skönt att dö? 18

Intervju med John Beloff 20

Per Ragnar:

Reflexioner 24

Bokrecensioner 27

Stiftelsen Måndagsgruppen

MANDAGSGRUPPEN med lokal Medborgarhuset i Stockholm, sal 13, är en 25-årig fri sökargrupp inom mystik, religion, vetenskap och tvärvetenskap.

Motto för våren 1977: M Y S T I K E R   O C H   V E T E N S K A P S M Ä N
På Mångas begäran börjar alla föredrag kl 19.30 precis.

Föredrag nr	Datum	Föredragshållare och ämne
1012	10/1	Fil.kand. GUNDE JOHANSSON: Dan Andersson som mystiker. Efteråt samkväm."Lutan är med."
1013	17/1	GÖSTA EKLUND: Victor Schauburger som vetenskapsman.
1014	24/1	Ing. IVAN TROENG: Lobsang Rampa som mystiker och vetenskapsman.
1015	31/1	BARBRO EKLUND,Nässjö: Jakten ur psykologisk och social synpunkt.
1016	7/2	Psykolog MADELEINE LAGERFELT-LIENHARD: Västerländsk vetenskap - österländsk mystik. Två olika kunskapsvägar.
1017	14/2	Fil.kand. OLLE HJERN: Swedenborg som vetenskapsman och mystiker.
1018	21/2	Skriftställare OLLE WEDHOLM: Cusanus - vetenskaparen, filosofen, mystikern.
1019	28/2	Ing. SIGGE WESTERLUND: Martinus som vetenskapsman.
1020	7/3	GÖSTA EKLUND: H.P. Blavatsky, teosofen och mystikern.
1021	14/3	Fil.dr. Leif ZEILICH-JENSEN: Agrippa von Nettesheim som mystiker, läkare och alkemist.
1022	21/3	CARL OTTO MATTSON: Parapsykologiska experiment med ljud-illustrationer, bl.a. döda talar.
1023	28/3	Naturläkare ALICE ROSENDAHL: Vad Kristus har betytt för mig.
1024	4/4	Pastor BJARNE EDBERG: Kristendomen som mystisk verklighet. P A S K
1025	18/4	Ing. AKE MÅLHAMMAR: Makrobiotik som vetenskap.
1026	25/4	ELIS WIKSTRÖM: Krishnamurti - den nya tidens mystiker.(bilder)
1027	2/5	Forskare JAN FJELLANDER: Vetenskap i den nya tidsåldern - Ny forskning för en ny tid.
1028	9/5	BERNHARD ERIKSSON: Metafysik - det inre livet.
1029	16/5	Konstnär ARNE KLINGBORG: Rudolf Steiner - mystiker, lärare, konstnär.
1030		? M E D D E L A N D E S E N A R E (Se annons i DN)

Välkomna

Jan-Erik Janhammar

c/o Karl Söderberg, Bröderna Grimms Väg 21, 161 38 Stockholm 08-25 51 21

Information: Jan Erik Janhammar tel: 08-86 87 07

Postgiro 748 84 - 8

UPPROP FÖR STIFTELSEN MÅNDAGSGRUPPEN

Under 25 år och med över 1.000 föredrag har MÅNDAGSGRUPPEN - lokal:
Medborgarhuset i Stockholm, sal 13 - varit ett fritt forum för andligt
sökande och allmänbildning som betjänat och berikat tusentals människor.

STIFTELSEN M Å N D A G S G R U P P E N har tillkommit för att trygga och
vidareutveckla denna verksamhet. Stiftelsen som är politiskt neutral, vill
förutsättningslöst förena och stärka andliga, intellektuella och andra
gåvor, ägnade att göra mänsklighetens liv innehållsrikare, tryggare och
skönare.

Verksamheten tenderar nu att expandera starkt och få tider har väl behövt
denna form av altruistisk och obunden insats bättre.

Vår inspirationskälla för STIFTELSEN M Å N D A G S G R U P P E N är
framlidne Gustaf-Adolf Petersson, vars livsgärning framstår som ett fyrbåk
i den kulturskymning som råder. Låt oss hjälpas åt så att den annalkande
natten må kunna föda en gryning med liv.

STIFTELSEN M Å N D A G S G R U P P E N söker nu finansiellt stöd från
personer som uppskattar och sympatiserar med denna framtidstro.

DU SOM SYMPATISERAR MED OSS ..... kom till våra föredrag
och andra kommande aktiviteter

ÖNSKAR ÖKA LIVSGLÄDJEN .... hjälp oss med en FOND för
"Hjärtats Gåva" där Du får en
kanal att hjälpa ensamma och
gamla (skriv "Hjärtats gåva"
på talongen),

VILL INSPIRERA TILL SJÄLVVERKSAMHET MOT NÅGOT SOM ÄR STÖRRE ...
tag kontakt med oss,

OCH TILL ER ALLA ..... SÄTT IN EN SUMMA PÅ POSTGIROKONTO 748 84 - 8
Stiftelsen MÅNDAGSGRUPPEN c/o Karl Söderberg
Bröderna Grimms väg 21, 161 38 Stockholm

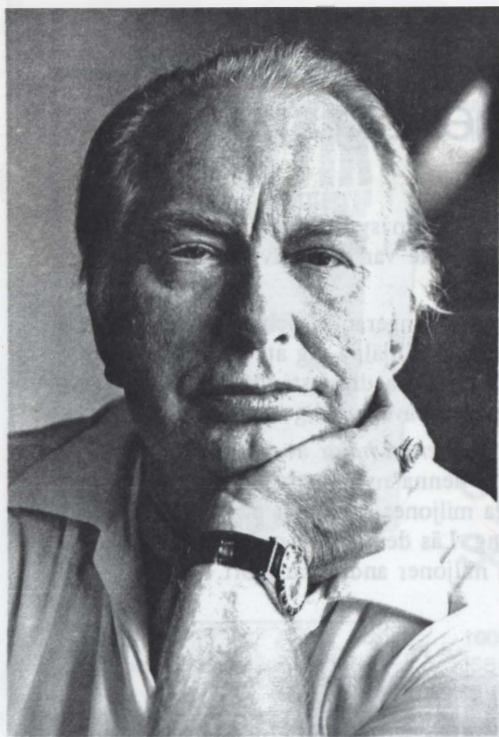
Stockholm i december 1976

Jan-Erik Janhammar

Gösta Eklund

Karl Söderberg

Kjell Aldrin

“Dina inneboende
möjligheter är avse-
värt bättre än någon
någonsin låtit dig
tro.” —

L. RON HUBBARD

Grundare av Dianetics® och Scientology

Övervinn hindren för verklig karaktärsförbättring

Läs

SCIENTOLOGY®-BÖCKER

Lär dig hur det mänskliga sinnet fungerar och bli mer dig själv

Dolda delar av sinnet kan negativt påverka din syn på livet och dina handlingar, få dig att känna dig som om du "inte var dig själv" och hindra dig från att tänka och handla som du vill.

Äntligen har det utvecklats en praktisk, fungerande och ytterst effektiv vetenskap om sinnet – dianetiken – som kan hjälpa dig att övervinna hindren för verklig självförbättring genom att sätta dig i stånd att känna igen och handskas med de saker i ditt sinne som påverkar dig negativt.

Dianetik: Den moderna vetenskapen om mental hälsa av L. Ron Hubbard, den innehållsrika inledande läroboken i denna nya vetenskap, har i många år varit en bestseller som sålts i många miljoner exemplar på engelska. Den finns nu tillgänglig i svensk översättning. Läs denna bok nu, och finn vägen till verklig karaktärsförbättring, liksom miljoner andra har gjort.

465 sidor, inbunden.
ISBN 87 87347 52 0

58 kronor

EN SCIENTOLOGY-BOK

EN SCIENTOLOGY-BOK

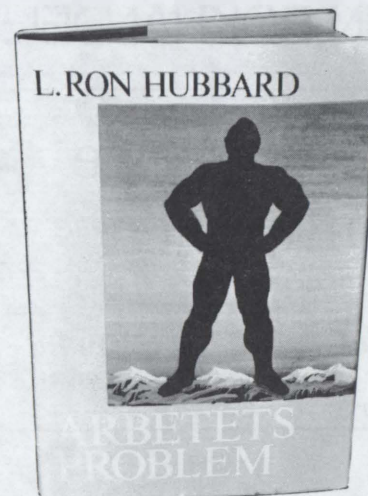
I *Dianetik: Utvecklandet av en vetenskap* avslöjar L. Ron Hubbard hur han utvecklade dianetiken, människans första helt och hållet fungerande vetenskap om sinnet. Om det mänskliga sinnets förmåga att göra beräkningar potentiellt är mycket större än de mest avancerade moderna datorer, hur kommer det sig då att denna potential inte förverkligats?

Finn den dolda källan till alla störningar i människans själsliv och hur den kan utplånas! Köp och läs *Dianetik: Utvecklandet av en vetenskap*.

Upptäck Dina sanna förmågor

100 sidor, inbunden.
ISBN 87 87347 21 0

30 kronor

EN SCIENTOLOGY-BOK

Förbättra din ställning i livet

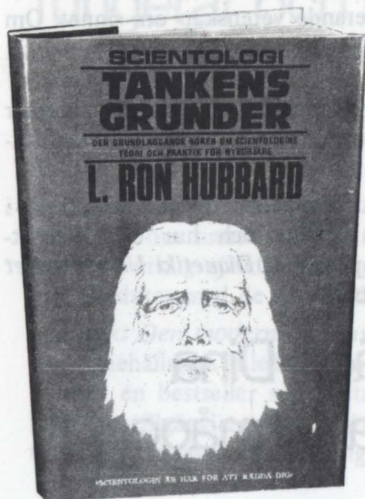
En god del av ditt vakna liv tillbringar du på ditt arbete. Om man inte trivs på sitt arbete, då kan livet bli till ett elände. I *Arbetets problem* visar L. Ron Hubbard hur scientologin kan användas för att hjälpa dig att förbättra din ställning i livet.

Om du har drömt om en bättre ställning i livet, eller om det finns något arbete eller något yrke som du alltid har velat ha, då är det här den rätta boken för dig. Du kan göra någonting åt det – du kan övervinna hindren för ditt personliga välbefinnande. Bara köp och läs *Arbetets problem*.

119 sidor, inbunden.
ISBN 87 87347 66 0

30 kronor

Öka din självaktning,

och få mer aktning från andra genom att vinna praktisk kunskap om vad livet egentligen är.

Scientologin, en tillämpad religiös filosofi, kan hjälpa dig att förbättra din kommunikation med andra, öka ditt personliga välbefinnande och förbättra din karaktär. Allteftersom du lär dig vad livet egentligen är genom scientologin växer din egen självaktning, och när andra ser hur du blir säkrare och "mera dig själv", vinner du större aktning från dem också.

Ta reda på varför scientologin är den snabbast växande religiösa rörelsen i världen idag. Läs *Scientologi: Tankens grunder* – den grundläggande boken om scientologins teori och praktik för nybörjare.

PRIS: 35 kronor

126 sidor, inbunden.

ISBN 87 87347 05 9

EN SCIENTOLOGY-BOK

KÖP DESSA BÖCKER I DIN BOKHANDEL:

Scientologykyrkan i Sverige Stockholmsförsamlingen

Kammakargatan 46, 111 60 Stockholm

Tel 08 - 20 19 55 postgiro 500941 - 0

Priserna gäller för oktober. Uppmärksamma att alla priser ökar vid midnatt den sista dagen i var månad med fem procent. För att få fram gällande priser, multiplicera den gångna månadens pris med 1.05.

Om de inte är tillgängliga på ovannämnda adress, beställ dem direkt från förlaget, Scientology Publications Organization, Jernbanegade 6, 1608 Köpenhamn V, Danmark. Förläggaren är registrerad i Danmark som AOSHDK Publications Department A/S. Copyright © 1975 av L. Ron Hubbard. EFTERTRYCK FÖRBJUDES. Scientology är en tillämpad religiös filosofi. Scientology® och Dianetics® är registrerade namn.